

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Veřejné finance v ČR

Gabriela Kublová

© 2023 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Gabriela Kublová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Veřejné finance v ČR

Název anglicky

Public finances in ČR

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnotit vývoj státního dluhu v letech 2012-2022 a jeho dopady na ekonomiku státu. Dílčím cílem bakalářské práce je zhodnotit vývoj státního rozpočtu a s ním také uvést související příjmy a výdaje státního rozpočtu v letech 2012-2022. Dále zobrazit přehled finančních prostředků státního rozpočtu a zhodnotit hospodaření ČR v letech 2012-2022 a jeho dopady na ekonomiku státu.

Vedlejším cílem je vyhodnotit, jak se občané ČR ve věku 18-50 let orientují v dané problematice veřejných financí. Cílem teoretické části je deskripce veřejných financí, deskripce principů fungování veřejných financí a dále deskripce funkce veřejných financí, deskripce veřejného sektoru, kde bude uvedena velikost a struktura veřejného sektoru, deskripce příjmů a výdajů státního rozpočtu, deskripce státního a veřejného dluhu a v neposlední řadě také deskripce státního dluhu ČR.

Metodika

Práce se bude skládat z teoretické a praktické části.

V teoretické části bude provedena deskripce veřejných financí, deskripce principů fungování veřejných financí a dále deskripce funkce veřejných financí, deskripce veřejného sektoru, kde bude uvedena velikost a struktura veřejného sektoru, deskripce příjmů a výdajů státního rozpočtu a deskripce státního a veřejného dluhu.

V praktické části budou ukázány a analyzovány příjmy a výdaje státního rozpočtu v jednotlivých letech 2012-2022 a dále bude ukázán vývoj státního dluhu v letech 2012-2022. V neposlední řadě také budou podrobně analyzovány roky, kdy státní dluh dosáhl přebytku (rok 2016) a kdy naopak vysokého dluhu (rok 2020). Bude zde také vyhodnoceno šetření pomocí internetového dotazníku, které bude udávat, jak se občané ve věku 18-50 let orientují v dané problematice. Z provedené analýzy budou následně pomocí metody syntézy sepsány závěry. Hlavním zdrojem dat pro analytickou část práce budou Ministerstvo financí ČR a Český statistický úřad.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

veřejné finance, státní dluh, veřejný sektor, příjmy, výdaje, státní rozpočet, hospodaření, finanční prostředky

Doporučené zdroje informací

Český statistický úřad. [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz>
DVOŘÁK, Pavel. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. Praha: C.H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-075-1.
HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAAYTOVÁ, Veřejné finance. 3 vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-301-0.
MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL. Veřejné finance v teorii a praxi. Praha: Grada Publishing, 2015. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5561-8.
Ministerstvo financí ČR. [online]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz>
NAHODIL, František. Veřejné finance v České republice. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-162-5.
OCHRANA, František, J. PAVEL a L. VÍTEK. Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3228-2.
PEKOVÁ, Jitka. Hospodaření a finance územní samosprávy. Praha: Management Press, 2004. ISBN 80-7261-086-4.
REKTOŘÍK, Jaroslav. Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru. Praha: Ekopress, 2002. ISBN 80-86119-60-2.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Roman Svoboda, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 18. 8. 2022

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 11. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 12. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci s názvem „Veřejné finance v ČR“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou v práci řádně citovány a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.11.2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce, panu Ing. Romanu Svobodovi, Ph.D., za cenné připomínky a rady, které mi v průběhu psaní práce poskytl. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří si našli čas a byli ochotni vyplnit dotazník, který mi pomohl s vypracováním praktické části práce.

Veřejné finance ČR

Abstrakt

Bakalářská práce se zaměřuje na vývoj státního rozpočtu v České republice v letech 2012–2022. Práce je rozdělena do teoretické a praktické části. Teoretická část práce se zaměřuje na systém veřejných financí v České republice, principy a fungování veřejných financí a strukturu veřejného sektoru. Dále se věnuje příjmům a výdajům státního rozpočtu a problematice státního a veřejného dluhu.

Cílem práce je poskytnout komplexní pohled na systém veřejných financí v ČR, přispět k lepšímu porozumění státního rozpočtu a zvýšit povědomí veřejnosti o hospodaření státu.

Praktická část práce se zaměřuje na analýzu příjmů a výdajů státního rozpočtu od roku 2012 do roku 2022 a také vývoj státního dluhu v tomto období. V této části bakalářské práce je pozornost věnována především na přebytkový rok 2016 a deficitní rok 2020. V rámci praktické části je také provedeno dotazníkové šetření, které poukazuje na skutečnost, jak se občané ve věku 18–50 let orientují v této problematice a jaké jsou jejich znalosti týkající se veřejných financí. Pomocí on-line dotazníku jsou sesbírány a v práci vyhodnoceny odpovědi 100 respondentů.

Dotazníkové šetření obsahuje deset otázek na problematiku veřejných financí. V závěru dotazník ukázal, že více než polovina respondentů se zajímá o problematiku veřejných financí, avšak mají určité mezery mezi svými odbornými znalostmi. Dotazník a samotná práce tedy může být přínosná pro zlepšení povědomí o této problematice v celé populaci.

V praktické části bakalářské práce je provedeno i statistické šetření v programu R-Studio. Toto šetření je provedené pomocí Pearsonova chí-kvadrát testu a Fisherova exaktního testu a má za cíl zjistit, zda je rozdíl mezi skupinou, která projevila zájem o veřejné finance a skupinou, která zájem neprojevila. Oba testy v závěru vyhodnotily, že není statisticky významný rozdíl v chybovosti odpovědí mezi těmito skupinami.

Klíčová slova: veřejné finance, státní dluh, veřejný sektor, příjmy, výdaje, státní rozpočet, hospodaření, finanční prostředky

Public finances in Czech Republic

Abstract

The bachelor thesis focuses on the development of the state budget in the Czech Republic in 2012-2022. The thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part of the thesis focuses on the system of public finance in the Czech Republic, the principles and functioning of public finance and the structure of the public sector. It also focuses on the revenues and expenditures of the state budget and the issue of state and public debt.

The aim of the thesis is to provide a comprehensive view of the system of public finance in the Czech Republic, to contribute to a better understanding of the state budget and to increase public awareness of the state budget.

The practical part of the thesis focuses on the analysis of the state budget revenues and expenditures from 2012 to 2022 and the development of the state debt in this period. In this part of the bachelor's thesis, the focus is mainly on the surplus year 2016 and the deficit year 2020. Within the practical part, a questionnaire survey is also carried out, which shows how citizens aged 18-50 years are oriented on this issue and what is their knowledge regarding public finances. Using an online questionnaire, the responses of 100 respondents are collected and evaluated in the thesis.

The questionnaire survey contains ten questions on public finance issues. At the end, the questionnaire shows that more than half of the respondents are interested in public finance issues but have some gaps among their expertise. Therefore, the questionnaire and the work itself can be useful to improve the awareness of this issue in the whole population.

In the practical part of the bachelor's thesis, a statistical investigation is also carried out using the R-Studio software. This investigation is carried out using Pearson's chi-square test and Fisher's exact test and aims to find out if there is a difference between the group that showed interest in public finance and the group that did not. Both tests conclude that there is no statistically significant difference in response error rates between these groups.

Keywords: public finance, state debt, public sector, income, expenditure, state budget, management, financial resources

Obsah

1	ÚVOD.....	10
2	CÍL PRÁCE A METODIKA.....	11
	2.1 CÍL PRÁCE.....	11
	2.2 METODIKA.....	11
3	TEORETICKÁ ČÁST PRÁCE.....	13
	3.1 VEŘEJNÉ FINANCE.....	13
	3.1.1 Principy fungování veřejných financí.....	13
	3.1.2 Funkce veřejných financí.....	14
	3.2 VEŘEJNÝ SEKTOR.....	14
	3.2.1 Velikost veřejného sektoru.....	17
	3.2.2 Funkce veřejného sektoru.....	17
	3.2.3 Příčiny existence veřejného sektoru.....	18
	3.2.4 Rozhodování o veřejných financích pomocí veřejné volby.....	20
	3.3 VEŘEJNÉ PŘÍJMY A VÝDAJE.....	25
	3.3.1 Veřejné příjmy.....	25
	3.3.2 Veřejné výdaje.....	26
	3.4 DEFICIT STÁTNÍHO ROZPOČTU.....	28
	3.4.1 Fiskální nerovnováha.....	28
	3.4.2 Veřejný dluh.....	28
4	PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
	4.1 HOSPODAŘENÍ ČESKÉ REPUBLIKY.....	30
	4.2 PŘÍJMY A VÝDAJE STÁTNÍHO ROZPOČTU V LETECH 2012-2022.....	30
	4.2.1 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2012.....	31
	4.2.2 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2013.....	32
	4.2.3 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2014.....	33
	4.2.4 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2015.....	35
	4.2.5 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2016.....	37
	4.2.6 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2017.....	38
	4.2.7 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2018.....	39
	4.2.8 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2019.....	41

4.2.9	Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2020.....	42
4.2.10	Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2021	43
4.2.11	Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2022	45
4.3	VÝVOJ STÁTNÍHO DLUHU V OBDOBÍ 2012-2022.....	47
4.4	VÝVOJ PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU V OBDOBÍ 2012–2022.	48
4.5	PŘEBYTKOVÝ ROK 2016	49
4.6	SCHODKOVÝ ROK 2020	53
4.7	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	56
4.8	STATISTICKÉ ŠETŘENÍ	62
5	VÝSLEDKY A DISKUSE	64
6	ZÁVĚR	66
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68
8	SEZNAM OBRÁZKŮ	72
9	SEZNAM TABULEK	73
10	PŘÍLOHY	74

1 Úvod

Tato bakalářská práce se zaměřuje na systém veřejných financí v České republice, a to nejen z teoretického, ale i z praktického pohledu. Toto téma bylo vybráno s ohledem na jeho význam a rozsáhlost, které ovlivňuje každodenní život všech občanů. S financováním veřejného sektoru se setkáváme každý den a jeho aktuálnost a důležitost je stále větší.

Teoretická část práce se věnuje základním pojmům a funkcím systému veřejných financí, které jsou neodmyslitelně spojeny se státním rozpočtem. Konkrétně se jedná o kapitoly veřejných financí, kde jsou popsány principy a funkce veřejných financí. Dále je v práci zahrnut popis veřejného sektoru a rozepsání jeho velikostí, funkcí a příčiny jeho existence. V neposlední řadě jsou zde popsány veřejné příjmy, výdaje a také deficit státního rozpočtu.

Praktická část této práce se zaměřuje především na analýzu státního rozpočtu v období od začátku roku 2012 do konce roku 2022. V této části jsou představeny údaje o hospodaření státního rozpočtu České republiky v jednotlivých letech, a to včetně příjmové a výdajové strany. Praktická část obsahuje také podrobnější rozepsání roku 2016, který zastupuje rok přebytkový, ale i bližší popis roku 2020, který naopak zastupuje rok deficitní. Zahrnuto je do této části také dotazníkové šetření, které je zde i následně vyhodnoceno. V neposlední řadě obsahuje tato část bakalářské práce i statistické šetření, které bylo také vyhodnoceno. Tato část využívá jako hlavní zdroj dat Ministerstva financí.

Cílem této bakalářské práce je poskytnout komplexní přehled o systému veřejných financí v ČR a jeho hlavních složkách, zejména státním rozpočtu. Výsledky analýzy státního rozpočtu v daném období mají přispět k lepšímu porozumění fungování veřejných financí, získání většího povědomí o hospodaření státu, jak jeho příjmech, výdajích, tak saldu státního rozpočtu. Toto potvrzuje i provedené šetření pomocí dotazníku, které ukázalo, že lidé mají stále mezery ve znalostech státního dluhu, a proto tato práce jim poskytuje ucelený pohled na hospodaření státu.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnotit vývoj státního dluhu v letech 2012–2022 a jeho dopady na ekonomiku státu. Dílčím cílem bakalářské práce je zhodnotit vývoj státního rozpočtu a s ním také uvést související příjmy a výdaje státního rozpočtu v letech 2012–2022. Dále zobrazit přehled finančních prostředků státního rozpočtu a zhodnotit hospodaření ČR v letech 2012–2022 a jeho dopady na ekonomiku státu.

Vedlejším cílem je vyhodnotit, jak se občané ČR ve věku 18–50 let orientují v dané problematice veřejných financí. Cílem teoretické části je deskripce funkce veřejných financí, deskripce principů fungování veřejných financí a dále deskripce funkce veřejných financí, deskripce veřejného sektoru, kde bude uvedena velikost a struktura veřejného sektoru, deskripce příjmů a výdajů státního rozpočtu, deskripce státního a veřejného dluhu a v neposlední řadě také deskripce státního dluhu v ČR.

2.2 Metodika

Práce se skládá z teoretické a praktické části. V teoretické části byla provedena deskripce veřejných financí, deskripce principů fungování veřejných financí a dále deskripce funkce veřejných financí, deskripce veřejného sektoru, kde je uvedena velikost a struktura veřejného sektoru, deskripce příjmů a výdajů státního rozpočtu a deskripce státního a veřejného dluhu.

V praktické části byly ukázány a analyzovány příjmy a výdaje státního rozpočtu v jednotlivých letech (2012–2022) a dále byl ukázán vývoj státního dluhu v letech 2012–2022. V neposlední řadě také byly podrobně analyzovány roky, kdy státní dluh dosáhl přebytku (rok 2016) a kdy naopak vysokého dluhu (rok 2020). Bylo zde také vyhodnoceno šetření pomocí internetového dotazníku, které udává, jak se občané ve 18–50 let orientují v dané problematice. Pomocí Pearsonova chí-kvadrát testu a Fisherova exaktního testu bylo zde vyhodnoceno statistické šetření, které bylo provedeno v programu R-Studio.

Pearsonův chí-kvadrát test se používá u kontingenčních tabulek a je založen na srovnání pozorovaných četností a očekávaných četností jednotlivých kombinací náhodných veličin X a Y . Před provedením výpočtu tohoto testu jsou určité předpoklady, které se musí vždy ověřit. Prvním předpokladem je, že jednotlivá pozorování v kontingenční tabulce musí být nezávislá, tedy každý prvek výběrového souboru musí být zahrnut pouze v jedné buňce kontingenční tabulky. Druhým předpokladem je to, že alespoň 80 % buněk kontingenční

tabulky má očekávanou četnost větší než 5 a všechny buňky, které jsou v tabulce mají očekávanou četnost větší než dva [1, 2].

Fisherův exaktní test je odvozen primárně pro čtyřpolní tabulky a je založen na výpočtu pravděpodobnosti, kterou bychom získali čtyřpolní tabulky stejně nebo více vzdálené od nulové hypotézy při zachování pozorovaných marginálních četností. Toto zachování znamená, že se soustředíme pouze na situace, které odpovídají stejným četnostem jednotlivých náhodných variant [1].

Z provedené analýzy byly následně pomocí metody syntézy sepsány závěry. Hlavním zdroje dat pro analytickou část práce bylo především Ministerstvo financí ČR.

3 Teoretická část práce

3.1 Veřejné finance

V oblasti veřejných vztahů jsou veřejné finance specifické tím, že se odehrávají mezi veřejnou rozpočtovou soustavou na straně jedné a ostatními ekonomickými subjekty na straně druhé. Tyto vztahy vznikají v souvislosti s tvorbou, rozdělováním a financováním institucí prostřednictvím činností, jako jsou například programy a aktivity, které vytváří rámec fiskální politiky státu. V rámci veřejných financí je ústředním subjektem vztahů veřejná správa, která je reprezentována státní správou, samosprávou a místní správou. Důvodem existence veřejných financí je tržní selhání, které je korigováno prostřednictvím veřejných příjmů a veřejných výdajů z veřejných rozpočtů nebo pomocí cenové regulace [3].

Veřejné finance úzce souvisí s fiskální politikou státu. Je to nejúčinnější nástroj státu k plnění dlouhodobých cílů. Hlavními cíli jsou podpora ekonomického růstu, snižování ekonomických rozdílů, stabilizace ekonomiky a motivace ke snižování nežádoucí potřeby a k investicím do výzkumu a vývoje [3].

V rámci udržitelnosti se musí veřejné finance opírat o přijatelnou strukturu i výši daní, dále o kvalitu veřejných výdajů a dlouhodobě vyrovnanou a zároveň pružnou bilanci příjmů a výdajů. Znamená to tedy, že vydané prostředky přinesou adekvátní výsledek. Výdaje státu budou moci v době recese vyrovnávat pokles hospodářství a daně nebudou zbytečně zatěžovat firmy a jednotlivce, ale přinesou dostatečné zdroje pro veřejné politiky. Změna fiskálního systému musí brát ohled na to, jaký bude dopad na společnost [3].

3.1.1 Principy fungování veřejných financí

Vedle státního rozpočtu obsahuje soustava veřejných rozpočtů také rozpočty územních samospráv, rozpočty veřejných vysokých škol, příspěvkových organizací, zdravotních pojišťoven, mimorozpočtových fondů a dalších veřejných institucí, které nemají působnost na konkurenčním trhu. Prostřednictvím veřejných rozpočtů vykonávají zmíněné instituce veřejné politiky v řadě oblastí, jako například školství nebo obrana [4].

V soustavě veřejných rozpočtů a v rozpočtové politice hraje zásadní roli především Ministerstvo financí, které je ústředním orgánem státní správy. Ministerstvo financí má na starosti nejen státní rozpočet, ale i státní pokladnu ČR a rozpočtový proces, státní závěrečný účet, dokonce monitoruje hospodaření zdravotních pojišťoven a územních samosprávních celků [4].

Veřejné finance fungují na základě tří principů: [3, 5]

- a) **neekvivalence** – prezentuje princip nealikvotního poměru poskytnutých plateb, daní, poplatků a poskytnuté plnění, které poplatník dostává z veřejných zdrojů.
- b) **nedobrovolnost** – poplatník neplatí daně dobrovolně je potřeba ho donutit pomocí zákonné cesty.
- c) **nenávratnost** – jedná se o princip, kdy poplatník zaplatí daň, clo či jiný typ poplatku, ale přitom mu nevzniká nárok, aby tento peněžní vklad byl v nějaké podobě vrácen.

3.1.2 Funkce veřejných financí

Tři základní funkce veřejných financí: [4, 6]

- a) **Alokační funkce** má za úkol prostřednictvím systému veřejných financí zvýšit efektivnost tržní alokace zdrojů. Nutnost její existence se opírá o skutečnost, že tržní systém v případech, kdy je zdeformovaná tržní cena, nevede k efektivní alokaci zdrojů.
- b) **Stabilizační funkce** pomocí systému veřejných financí má za cíl především zmírňovat oscilace míry ekonomické aktivity, způsobené hospodářským cyklem. Tato funkce ovlivňuje ekonomický cyklus, a především makroekonomické ukazatele státu jako je například zaměstnanost, ekonomický růst a inflace.
- c) **Redistribuční funkce** si klade za cíl snížit nerovnoměrnost rozdělení důchodů a bohatství ve společnosti. Stát se v rámci této funkce snaží korigovat především tržní rozdělení prvotních důchodů. Tuto funkci lze realizovat jak na příjmové, tak na výdajové straně.

3.2 Veřejný sektor

Spolu s privátním sektorem vytváří smíšenou ekonomiku. Veřejný sektor lze proto definovat jako podsystém smíšené ekonomiky, ale i jako významnou součást národního hospodářství. Je založen na společném vlastnictví a rozhoduje se v něm veřejnou volbou, kdy obecným kritériem rozhodování je veřejný zájem. Charakteristické je pro veřejný sektor také to, že v něm vystupují dva druhy aktérů, a to aktéři samosprávy a aktéři státní správy. Tito aktéři se rozhodují na základě tzv. veřejného zájmu, který lze obecně definovat jako zájem odpovídající potřebám společnosti [3, 5, 7].

Podle kritéria potřeb se dělí Veřejný sektor do šesti bloků odvětví: [5, 7]

1. Odvětví rozvoje člověka

- **školství** uspokojuje potřebu vzdělávání
- **kultura** uspokojuje potřebu estetických prožitků
- **tělesná kultura** uspokojuje potřebu kultivace fyzického zdraví a potřebu rozvoje
- **zdravotnictví** uspokojuje potřebu léčení následků chorob a jejich léčení
- **sociální služby** uspokojují potřebu jedince v podmínkách, kdy potřebuje pomoc od jiných

2. Odvětví společenských potřeb

- **veřejná správa** zabezpečuje uspokojování potřeb organizovaného uspořádání společnosti
- **policie** uspokojuje potřebu bezpečnosti občana a ochrany jeho majetku
- **justice** uspokojuje potřebu dovolat se spravedlnosti
- **armáda** uspokojuje potřebu ochrany území, na které občan žije

3. Odvětví technické infrastruktury

- **energetika** uspokojuje potřebu energie využitím přenosu, výroby a distribuce energií
- **vodní hospodářství** uspokojuje potřebu spojenou s dodávkou vody
- **odpadové hospodářství** uspokojuje potřeby spojené se sběrem a likvidací odpadů
- **doprava** uspokojuje potřebu přepravy materiálu a osob
- **spoje** uspokojují potřebu přenosu informací pomocí technologií

4. Odvětví poznání a informací

- **informace** uspokojují potřebu poznání pomocí informačních systémů
- **věda a výzkum** uspokojuje potřebu poznání prostřednictvím výsledků vědy a výzkumu
- **masmédiá** uspokojují potřebu poznání šířením informací hromadným způsobem

5. Odvětví primárních statků podporovaných z veřejných rozpočtů

- **bydlení** uspokojuje potřebu občana bydlet
- **zemědělství** uspokojuje potřebu, která je spojená s výživou

6. Existenční jistoty

- **sociální zabezpečení** uspokojuje potřebu existenční jistoty jinou cestou, než cestou práce
- **zaměstnanost** uspokojuje potřebu existenční jistoty prostřednictvím práce
- **životní prostředí** uspokojuje potřebu existence člověka na Zemi

Národní hospodářství, jehož součástí je veřejný sektor je jeden ze subsystemů, který definuje jako systém společnosti. Tento systém je vytvářen složitou soustavou prvků a spleťtých vazeb, kde rozhodující význam má spotřebitel a výrobce [5].

Národní hospodářství, lze členit podle jednotlivých kritérií: [5, 8]

1. Kritérium odvětví

- výroba zahrnující například průmysl, stavebnictví a zemědělství
- služby, které mohou být nemateriální (veřejná správa, armáda, policie, doprava, justice, školství, spoje, tvorba informací, kultura, zdravotnictví, věda a výzkum a sociální služby) a materiální

2. Kritérium sektoru

- primární – zahrnuje těžbu surovin, zemědělství, lesnictví a rybolov
- sekundární – zahrnuje zpracovatelský průmysl (strojírenství, chemie)
- terciální – zahrnuje služby, obchod a dopravu
- kvartérní – zahrnuje služby veřejné správy, policie, justice a armády
- kvintální – zahrnuje rozvojové služby (školství, kultura, zdravotnictví) a některé sociální služby

3. Kritérium vlastnictví

- jedná se o soukromý sektor, ve kterém je přesně vymezen vlastník nebo majitel (fyzická nebo právnická osoba, živnostník, akcionář, družstvo)

4. Veřejný sektor

- vlastníkem je některý ze subjektů veřejné správy (stát, obec nebo kraj)

Problematika veřejného sektoru je popisována a zkoumána řadou vědních disciplín. Jednou z těchto disciplín je finanční teorie veřejného sektoru, která se zabývá analýzou finančních toků ve veřejném sektoru, dále problematikou financování veřejných statků a veřejných služeb a zkoumáním různých ekonomických aspektů fungování veřejných institucí. Poznatky finanční teorie veřejného sektoru jsou využívány řadou aktérů, do jejichž působnosti patří realizace jednotlivých veřejných politik. Finanční teorie poskytuje aktérům

veřejného sektoru teoretické návody, jak řešit problémy financování veřejného sektoru [3, 7].

Finanční teorie veřejného sektoru plní metodologickou funkci. Řada institucí působí ve veřejném sektoru. Klíčovými orgány jsou Parlament České republiky, který je zákonodárným orgánem. Působností Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky patří schvalování návrhů zákonů o státním rozpočtu. Z exekutivních orgánů mají rozhodovací roli vláda České republiky a jednotlivá ministerstva, kde rozhodující roli z hlediska řízení veřejných financí má Ministerstvo financí ČR. Ke kontrolnímu orgánu, patří Nejvyšší kontrolní úřad, který má ve své kompetenci zejména kontrolu výdajů ze státního rozpočtu [3].

3.2.1 Velikost veřejného sektoru

Velikost veřejného sektoru je měřena různými poměrovými ukazateli. Například poměrem mezi veřejnými výdaji a HDP, tento rozdíl je poté násoben stem. Jeho hodnoty se pohybují mezi 30-70 %. V ČR je tento ukazatel 40 %, což je nižší než u řady vyspělých evropských zemí [7].

Opletalová a Svoboda popisují [9] proces srovnání dle velikosti veřejného sektoru, jako srovnání vývoje veřejného sektoru, a to i pro mezinárodní srovnání, se využívá ukazatel podílu výdajů na veřejný sektor k hrubému domácímu produktu v procentech.

Na veřejný sektor je nahlíženo jako na nedílnou součást každé moderní ekonomiky, která je založená na tržním principu. Hledání tedy jeho optimální velikosti není racionální, protože veřejný sektor závisí na řadě historických, sociálních a politických skutečností. Charakteristické pro instituce a organizace veřejného sektoru je skutečnost, že jsou financovány buď částečně, nebo úplně, a to z veřejných prostředků a jsou napojeny na fiskální systém a také na veřejnou rozpočtovou soustavu. Veřejný sektor ať už na regionální, centrální či místní úrovni zahrnuje organizace a instituce zabývající se specifickými produkcemi a poskytováním určitých statků nebo redistribucí veřejných financí [5, 7].

3.2.2 Funkce veřejného sektoru

Řada autorů upozorňuje na skutečnost, že veřejný sektor je všudypřítomný, a to je potřeba si uvědomovat zvláště při placení daní [5]. Autor J.E Stiglitz upozorňuje na to [10], že život jedince je od narození až do smrti ovlivněn činností státu, veřejné správy a jejich orgánů a institucí. S jeho názorem se ztotožňují i další autoři jako A.C.Pigou., P.M.Jackson a C.V Brown ve svých knihách [11, 12].

Veřejný sektor je řízen státní správou, veřejnou správou a územní samosprávou. Činnost veřejného sektoru ovlivňuje veřejná politika a její jednotlivé části, kterými jsou například politika zdravotní, sociální, dopravy, kulturní a bezpečnostní. Pro studium veřejného sektoru je významná i jeho strukturální analýza, která zajišťuje vnitřní poměry, hledá a nalézá alternativní zdroje a možnosti, dále prezentuje zkušenosti a provádí mezinárodní srovnání [5].

Funkce VS: [5]

- a) Vytvořit podmínky pro zkvalitnění lidského života
- b) Dosáhnout větší spravedlnosti v rozdělení
- c) Přispět k ekonomickému růstu zajištěním vzdělání a zvyšováním kvalifikace
- d) Efektivně alokovat finanční prostředky z veřejných rozpočtů
- e) Zajistit potřebný objem veřejných statků pro obyvatele

3.2.3 Příčiny existence veřejného sektoru

Tržní selhání

Jde o situaci, kdy trh nedokáže efektivně alokovat zdroje a dosáhnout optimálního stavu v ekonomice. Znamená to tedy, že trh nefunguje tak, jak by ideálně měl, a dochází k neefektivním výsledkům [8].

Důvody vzniku tržního selhání: [5, 13–15]

a) Externality

Lze je vystihnout jako jev, kdy výroba nebo spotřeba jednoho subjektu způsobuje nezamýšlené náklady nebo přínosy jiným subjektům, aniž by za ně platily. Mohou existovat ve výrobě i ve spotřebě, ale vždy se jedná o vztah, který není postizen systémem cen [5].

Základní podoby externalit:[5]

- Kladné externality jsou charakteristické tím, že činností jednoho subjektu zlepšují situaci druhému subjektu, který nevynaložil snahu získat prospěch a nemusel prospěch prvnímu subjektu hradit. Může se jednat například o včelaře a sadaře, kdy se k sadaři přistěhuje včelař, jeho včely opilují květy stromů sadaře a tím mu zvýší úrodu.
- Záporné externality jsou přesným opakem kladných externalit. Místo prospěchu vznikají druhému subjektu náklady, které mu nikdo neuhradí. V tomto případě může jít například o chemickou továrnu a chovatele ryb, kdy chemická továrna vypouští do rybníka toxické látky, které způsobí uhynutí ryb.

b) Nedokonalá konkurence

Popisuje určitou nerovnováhu na trhu, kdy se křivka individuální poptávky nebo nabídky vychýlí od svého rovnovážného bodu a dochází k neefektivní alokaci zdrojů. Při této konkurenci existují jednotlivý prodávající, kteří mají určitý stupeň kontroly nad cenou statku v tomto odvětví. Mezi hlavní příčiny vzniku nedokonalé konkurence se řadí nákladové podmínky, tedy tzv. úspory z rozsahu výroby a diferenciacce produktu, která vyjadřuje snahu výrobce se co nejvíce odlišit od konkurence [13].

Příkladem nedokonalé konkurence je monopol, kdy se jedná o jediného výrobce, který určuje cenu produkce. Tento výrobce má výlučné postavení na trhu. Jako další příklad této konkurence lze uvést oligopol. V případě oligopolu existuje na trhu několik málo dominantních firem. Tyto firmy mají vliv na cenu a nabídku produktu. Příkladem oligopolu mohou být automobilky nebo letecké společnosti [13].

c) Veřejné statky

Charakteristické pro veřejné statky je především to, že jejich spotřeba je mezi jednotlivými spotřebiteli nedělitelná množstvím fyzických jednotek. Jako příklad lze uvést maják na moři, který svítí a varuje každý subjekt na moři, ale jeho službu nelze rozdělit mezi subjekty. Dále je typické pro tyto statky, že spotřeba jednoho subjektu nesnižuje spotřebu dalších spotřebitelů, a proto každý ze subjektů spotřebovává tuto službu plně bez ohledu na počet dalších spotřebitelů [14].

Problémem dle ekonomů je u těchto statků ten, že nelze nikoho vyloučit z jejich spotřeby prostřednictvím ceny. V případě veřejných statků cena neexistuje, a proto nastává situace, že trh nefunguje a následně může dojít k selhání. U těchto statků neplatí ani zásada, že statek zaplacený jedním spotřebitelem nemůže být spotřebován jiným subjektem a zároveň zde ani neplatí princip, který platí u ostatních statků, a to princip „zaplatíš-spotřebováváš“ [14].

U veřejných statků nastává také jev, který je označován jako tzv. černý pasažér. Tento pojem lze vysvětlit jako takzvané vyhýbání se povinnosti zaplatit za produkci a poskytování veřejných statků [5, 14].

Veřejné statky rozlišujeme na: [5]

- **Čisté veřejné statky**-charakteristické svou nedělitelností, nevylučitelností a nesoutěživostí, jako nejčastější příklad se uvádí obrana státu.

- **Smíšené veřejné statky**-u kterých je buď dělitelná kvantita (lze tedy přesně určit podíl jednotlivce na spotřebě) nebo nedělitelná kvantita mezi jednotlivce (typické pro veřejné statky).

d) Informační asymetrie

Je považována za další z příčin tržního selhání. Tento pojem označuje situaci, kdy jedna ze stran obchodu, komunikace nebo vyjednávání má k dispozici jiné množství či jinou kvalitu informací než strana druhá. Jedna ze stran je tedy oproti té druhé zvýhodněna. Může se jednat například o lékaře a pacienta, kupujícího a prodávajícího nebo o vládu a občana [15].

Vládní selhání

Tento pojem lze charakterizovat jako situaci, kdy vláda nedokáže efektivně plnit své základní povinnosti a odpovědnosti vůči občanům. Může zahrnovat například nedostatečné řízení, korupci nebo nedostatek transparentnosti. Toto selhání může mít vážné důsledky na stabilitu společnosti, a často vede k nedůvěře veřejnosti v instituce [6].

Důvody vládního selhání: [6]

- a) Omezené informace-jde především o voliče, kteří se rozhodují pro svou volbu na základě snadno dostupných zdrojů, které jsou často zavádějící.
- b) Problém zvaný „principal-agent“-jedná se o zájem politiků prosazovat především potřeby voličů svého volebního regionu, a to často i na úkor obecného prospěchu.
- c) Monopolní pozice vlády-z tohoto postavení vlády, která poskytuje mnoho veřejně požadovaných statků a služeb vyplývá malý zájem reagovat na různorodost veřejné poptávky a malá motivace k efektivnosti.

3.2.4 Rozhodování o veřejných financích pomocí veřejné volby

Při veřejné politice stojí aktéři před problémy výběru vhodné varianty. Mohou rozhodovat například o volbě ekonomicky nejvýhodnějšího veřejného programu, nebo o výběru nejvhodnější veřejné zakázky [3].

Veřejná volba

Tímto pojmem se rozumí rozhodování ve veřejném sektoru, které zkoumá vědní disciplína tzv. teorie veřejné volby. Charakteristické pro veřejnou volbu je, že předmětem rozhodování jsou věci veřejné a kritériem rozhodování je veřejný zájem. Rozhodování má charakter volby, jak již bylo zmíněno, aktéři vybírají z daných variant řešení, které nejlépe odpovídá stanoveným cílům a hodnotícím kritériím [3, 7].

Základním úkolem veřejného sektoru je, co nejvíce hospodárně zabezpečovat potřebné statky. Alokační rozhodnutí ve veřejném sektoru jsou většinou předmětem politického rozhodování, které však neznamená absenci odborného přístupu [3, 7].

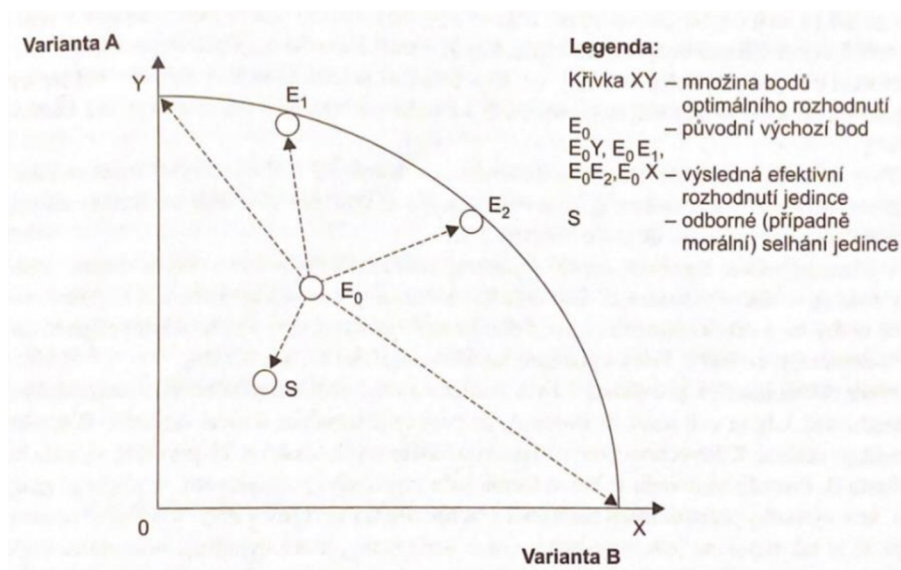
Za nejtěžší součást řízení bývá považováno právě rozhodování. Volit optimální, zdůvodněné přístupy a nést za tato rozhodnutí odpovědnost se většině manažerům zpravidla nechce. V privátním sektoru je kritériem pro volbu možných variant hodnota akcie, nebo výše dosaženého zisku, respektive požadovaná hodnota vybraných podílových ukazatelů. Naopak ve veřejném sektoru se nastoluje požadavek společenského užitku, uspokojení potřeb obyvatelstva, dále zlepšení životního prostředí a výhodnější dopravní infrastruktury. Ve veřejné správě by měl úředník vždy preferovat celospolečenský užitek před osobními výhodami [3, 7].

Rozhodování může být: [5]

- a) Přímé – v podobě přímé volby nebo referenda, které je nákladné a zdlouhavé, a proto se používá zpravidla při rozhodování o zásadních otázkách
- b) Nepřímé – prováděné prostřednictvím volených zástupců, obecních zastupitelů, senátorů či poslanců

Realizace veřejné volby probíhá buď v podobě jedince, kdy výhodou rozhodování jsou nízké transakční náklady na rozhodovací proces. Nevýhodou u tohoto rozhodování je riziko morálního a odborného selhání jedince ve veřejné volbě. Podstatu tohoto problému nám ukazuje obrázek [7].

Obrázek 1 Rozhodování jedince

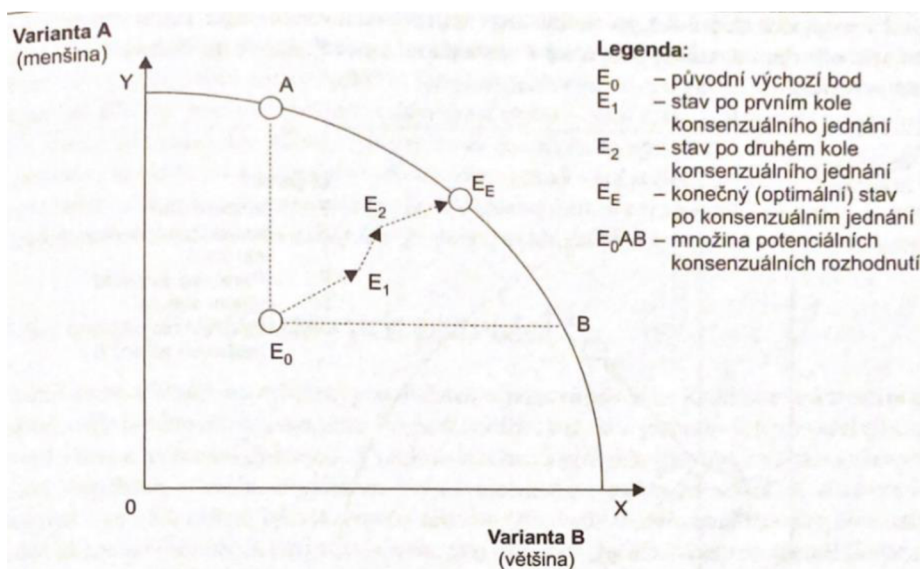

Zdroj: [7]

Graf na *Obr.1* znázorňuje případ jedince, který stojí ve výchozí rozhodovací situaci vyjádřené souřadnicemi bodu E_0 . Ve veřejném zájmu je nutné provést změny tak, aby bylo dosaženo křivky disponibilních řešení dané množinou bodů na křivce XY. Jedinec může tedy vybrat řešení E_1 , E_2 , či další řešení, která leží na křivce XY. U všech případů je dosaženo optimálního řešení [7].

Druhou možností realizace je v podobě skupiny. Skupinové rozhodování může být provedeno na základě použití některého z většinových rozhodovacích pravidel či na základě konsenzu. Konsenzuální hlasování je založeno na základě jednomyslného souhlasu, a proto je jeho výhodou vysoká demokratičnost a záruka, že není možné přehlasovat menšinový názor. Použitím většinových pravidel je zachován princip demokratičnosti, vítězí většinový názor [3].

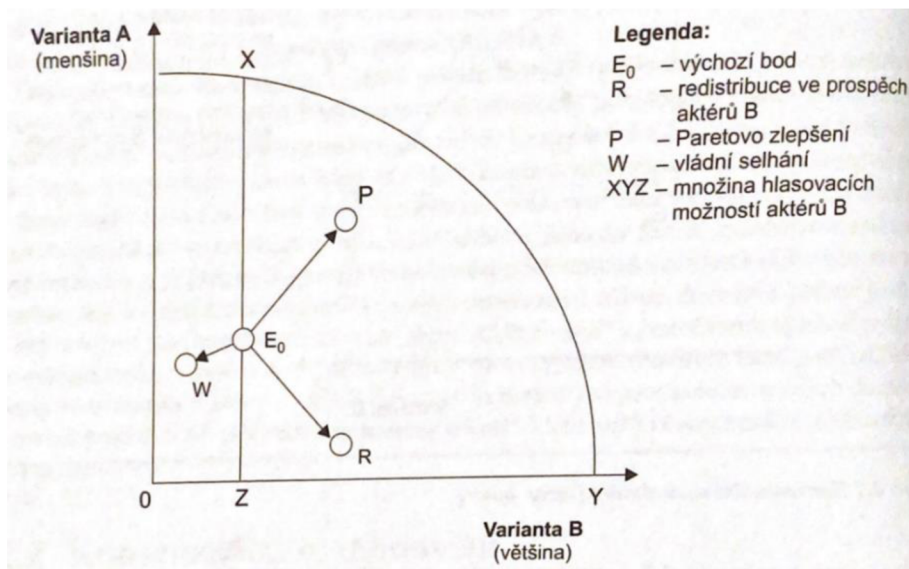
Obrázek 2 Konsenzuální hlasování

Zdroj: [7]

Graf na *Obr.2* znázorňuje konsenzuální rozhodování. Z grafu je zřejmé, že si polepšili všichni. V prvním hlasovacím kole bylo dosaženo E_1 , poté následovalo další vyjednávací kolo, jehož výsledkem je stav vyjádřený bodem E_2 . Nakonec je hlasování završeno stavem vyjádřeným bodem E_E . Tento bod vyjadřuje optimální stav, a proto je patrné, že pomocí konsenzuálním hlasováním je možno dospět k optimálnímu stavu, přičemž nejsou potlačena práva menšiny [7].

Obrázek 3 Většinové hlasování

Zdroj: [7]

Graf na *Obr.3* znázorňuje většinové hlasování. Při tomto hlasování jsou výsledky plně v moci hlasující většiny. V případě na obrázku tuto většinu představují aktéři B. Jejich výsledné stavy rozhodování jsou dány souřadnicemi bodů vymezených plochou XYZ. Pokud se vychází z předpokladu, že původní stav před hlasováním nám vyjadřuje bod E_0 . Ve veřejné volbě je předpokládáno, že všichni aktéři této volby se chovají ekonomicky racionálně, chtějí maximalizovat svůj prospěch. Většina aktéru bude tedy hlasovat tak, aby si polepšila. Výsledek hlasování je vyjádřený bodem P. Po tomto hlasování je zřejmé, že větší prospěch získala jak většina, tak menšina. Změnu, kdy si všichni polepší lze označit jako tzv. paretovu změnu. Tuto změnu lze z normativního hlediska označit jako spravedlivou [3, 7].

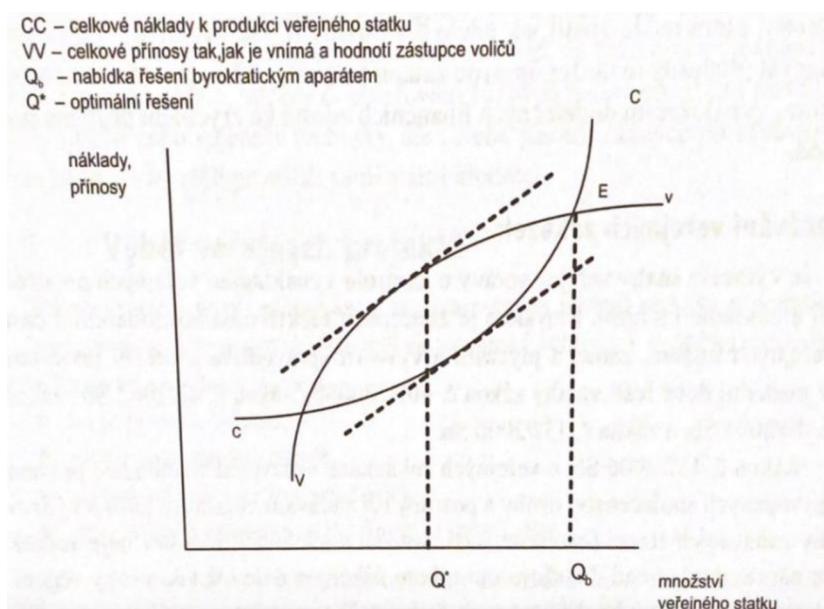
V moci většiny je, že může rozhodnout také pouze ve svůj prospěch. Na obrázku je toto ukázáno jako souřadnice bodu R, menšina utrpěla ztrátu. Část zdrojů byla menšině odejmuta a přesunuta ve prospěch většiny. Tato změna se nazývá redistribuční. Změnu z normativního hlediska lze hodnotit jako nespravedlivou [3, 7].

Výsledné stavy popisuje množina bodů E_0X , takto se může většina rozhodnout, pokud má racionální důvod. Většina hlasovala ve prospěch menšiny, přičemž většina neutrpěla ztrátu. Takový případ hlasování je v praxi obvykle součástí tzv. logrollingu [3, 7].

Autor K.J Arrow však dokázal [16], že při použití většinových pravidel není možné vyloučit strategické chování aktérů veřejné volby, které ovlivňuje výsledky veřejné volby.

Toto je možné do určité míry eliminovat, a to pomocí veřejné kontroly [16]. Specifická oblast veřejné volby je oblast politiky. V teorii veřejné volby je tento problém známý jako downsovská analýza trhu [3]. Tuto analýzu poprvé komplexně analyzoval A. Downs v druhé polovině minulého století. A. Downs přichází s ideou, kterou nazývá politický trh. Tento pojem označuje způsob, jakým ve veřejném sektoru dochází k rozhodování o věcech veřejných, které jsou svou podstatou veřejnými statky či veřejnými službami. Rozhodování má podle A. Downse formu nabídky a poptávky po veřejných statcích, která se uskutečňuje na politickém trhu. Kdy na straně nabídky jsou politici a na straně poptávky voliči. Tato analýza je významná pro teorii veřejných financí především proto, že odpovídá na otázky, jak se v oblasti politiky rozhoduje o alokaci veřejných zdrojů. Odhaluje klíčovou roli mediánového voliče, kdy jeho preference nutí politiky přizpůsobovat mu své volební programy. Dále analyzuje roli byrokracie ve veřejné volbě a ukazuje její vliv na růst veřejného rozpočtu v teorii veřejné volby. Neefektivní chování byrokrata, známé jako Niskanenův model, lze eliminovat nástroji veřejné kontroly a kontrolní činností nezávislých institucí, jako je například NKÚ [3, 17].

Obrázek 4 Niskanenův model

Zdroj: [5]

Možnosti teorie veřejné volby v rámci veřejných financí a veřejného sektoru: [5]

- a) jak donutit voliče neboli spotřebitele veřejných statků nebo příjemců transferů projevit preference
- b) jak integrovat individuální preference, a to do jednoho kolektivního rozhodnutí

3.3 Veřejné příjmy a výdaje

Příjmy jsou zdrojem krytí veřejných výdajů a představují vztahy tvorby veřejných rozpočtů a mimorozpočtových fondů v rozpočtové soustavě. K realizaci veřejných politik a jejich cílů jsou zapotřebí zdroje. Tyto zdroje jsou kryty z veřejných rozpočtů pomocí veřejných výdajů [3].

3.3.1 Veřejné příjmy

Jedná se o finanční prostředky, které veřejné instituce shromažďují od různých zdrojů k financování svých činností a služeb pro veřejnost. Jsou nezbytné pro pokrytí veřejných výdajů a pro financování veřejných služeb. Způsob, jakým jsou veřejné příjmy shromažďovány a dále rozdělovány, se liší v závislosti na politickém systému a ekonomických podmínkách dané země [3, 9].

Veřejné příjmy tvoří daňové a nedaňové příjmy. Daňové příjmy jsou nenávratné a jejich součástí jsou daně přímé a nepřímé. Nedaňové příjmy se dělí na nenávratné a návratné. Nenávratné tvoří běžné příjmy, které obsahují poplatky a kapitálové příjmy, které jsou tvořeny dotacemi, dary a prodejem majetku. Naopak návratné tvoří pouze kapitálové příjmy, které v tomto případě zahrnují úvěry a půjčky [3].

Daňové příjmy

Představují finanční prostředky, které vláda nebo státní orgány získávají od občanů, firem a jiných subjektů v souladu se zákonem jako daňové platby. Tyto prostředky slouží dále k financování veřejných výdajů a služeb, mezi které patří například školství, zdravotní péče, infrastruktura, bezpečnost a další státní činnosti [18].

Daňové příjmy lze členit z několika hledisek, nejčastější klasifikace daní je na daně přímé a nepřímé [18].

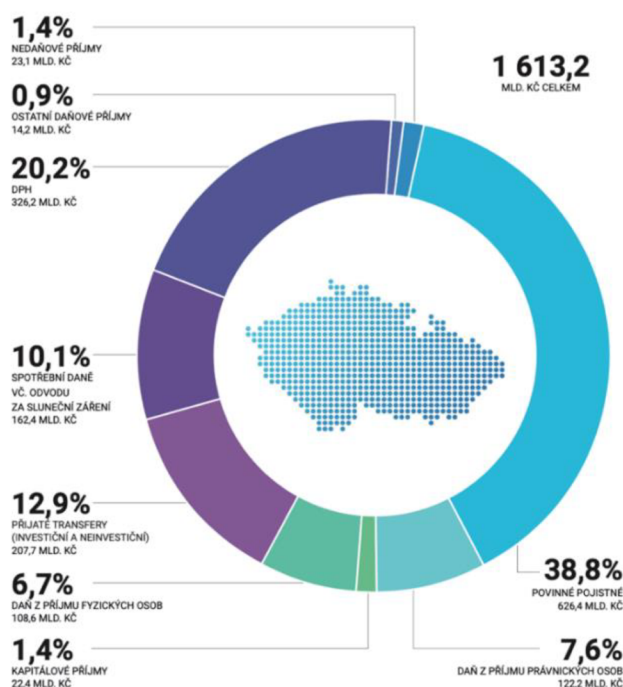
Přímé daně jsou charakteristické tím, že se platí přímo z určitého druhu příjmu nebo majetku jednotlivce nebo firmy. Tyto daně zahrnují například daň z příjmu fyzických a právnických osob nebo daň z majetku [3, 18].

Nepřímé daně jsou naopak daně, které se platí nepřímo, tedy ve formě daňových poplatků na zboží a služby. Tyto daně jsou zahrnuty v ceně zboží a služeb, které spotřebitelé kupují a jsou vybírány prostřednictvím státního orgánu. Nepřímé daně slouží k financování veřejných výdajů a služeb. Často tyto daně bývají regresivní, což znamená, že mají větší daňovou zátěž pro osoby s nižšími příjmy, protože spotřebitelé s nižšími příjmy utratí větší část svých příjmů za základní zboží a služby [18, 19].

V České republice je struktura daňových příjmů oproti ostatním zemím OECD výrazněji vychýlena směrem k většímu podílu pojistného na veřejném pojištění na celkových daňových příjmech. Naopak podíl zdanění osobních důchodů daní z příjmu fyzických osob je podstatně nižší. Z hlediska vývoje se ukazuje, že v Česká republika nedochází k významnému snižování daňového zatížení příjmů ve prospěch zdanění spotřeby [7].

Vedle daňových příjmů je důležité uvést i nedaňové příjmy, mezi které patří příjmy z pronájmu majetku, z vlastní činnosti, přijaté úroky a přijaté transakce. Dále kapitálové příjmy, jako jsou přijaté půjčky splátek nebo příjmy z prodeje majetku a majetkových podílů. Řadí se sem i přijaté transfery, které mohou mít jak investiční, tak neinvestiční charakter [19].

Obrázek 5 Schválená struktura příjmů SR v roce 2022 (v mld. Kč)

**celkové příjmy státního rozpočtu v %*

Zdroj: [20]

Obrázek 5 ukazuje číselné i procentuální zastoupení prvků, které ovlivňují celkové příjmy státního rozpočtu. Nejvyšší procentuální zastoupení má povinné pojistné ve výši 626,4 mld. Kč a DPH ve výši 326,2 mld. Kč.

3.3.2 Veřejné výdaje

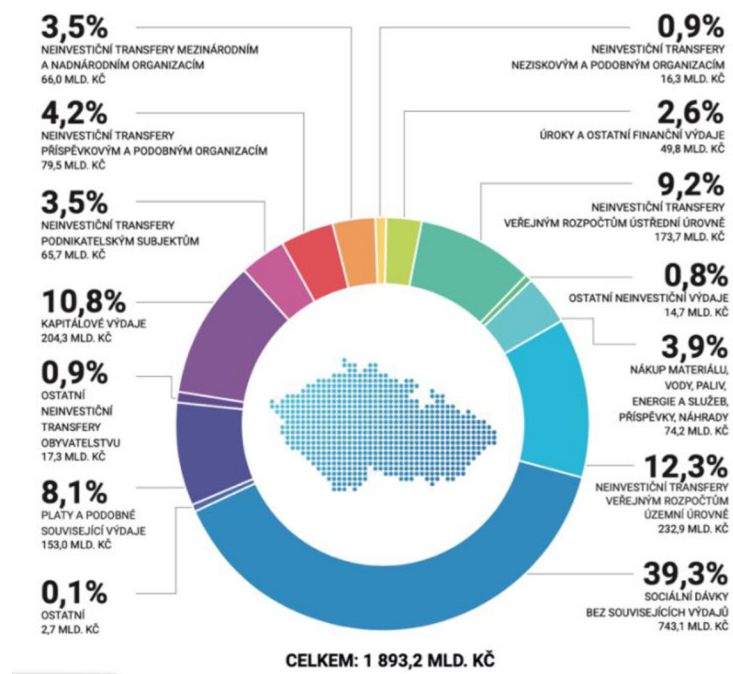
Podle ekonomických účelů se veřejné výdaje dělí na běžné výdaje, které kryjí potřeby na provoz, jako například platy zaměstnancům nebo energie a na kapitálové výdaje,

kteře kryjí investiční aktivity. Růst výdajů ovlivňuje řada faktorů. Pro EU je jedním z nejdůležitějších stárnutí obyvatelstva [3, 19].

Pro kvantifikaci výdajů se používají různé ukazatele. Ty se dělí na absolutní ukazatele, což jsou vynaložené veřejné výdaje v peněženích jednotkách a na relevantní ukazatele, které umožňují komparaci mezi různými státy. Tradičně je používán ukazatel poměru veřejných výdajů k HDP [3].

Důležité je u veřejných výdajů hledat optimalizované způsoby, jak alokovat veřejné výdaje. Optimalizovaná alokace zdrojů je klíčovým prvkem ekonomicky účinně fungujícího alokačního systému veřejných výdajů. Umožňuje alokovat výdaje s ohledem na priority cílů. Vedle hledání způsobu, jak vytvořit optimalizovaný systém, je také potřeba hodnotit jednotlivé výdajové aktivity z pohledu ekonomických kritérií. Lze použít řadu jednokriteriálních i vícekriteriálních metod. Metody pro hodnocení výdajových aktivit se používají nástroje kontroly ex ante, průběžné kontroly nebo kontroly ex post, které se používají pro získání informací, pro podporu manažerského rozhodování při řízení veřejných výdajů [3, 14].

Obrázek 6 Schválená struktura výdajů v roce 2022 (v mld. Kč)

**celkové výdaje státního rozpočtu v %*

Zdroj: [20]

Obrázek 6 ukazuje číselné i procentuální zastoupení prvků, které ovlivňují celkové výdaje státního rozpočtu. Nejvyšší procentuální zastoupení mají sociální dávky bez

souvisejících výdajů ve výši 743,1 mld. Kč a neinvestiční transfery veřejným rozpočtům územní úrovně ve výši 232,9 mld. Kč.

3.4 Deficit státního rozpočtu

Jedná se o nesoulad mezi objemem reálně získaných a užitých veřejných prostředků, což vede ke vzniku fiskální nerovnováhy, která se v daném fiskálním roce projeví rozpočtovým deficitem. Z hlediska dlouhodobého se pak jedná o veřejný dluh. Rozpočtový deficit je viditelný a kontrolovaný parlamentem. Z hlediska zodpovědnosti je deficit přiřaditelný konkrétní instituci a to vládě [6, 21].

3.4.1 Fiskální nerovnováha

Jedná se o situaci, kdy nastává nesoulad mezi objemem reálně získaných a užitých veřejných prostředků, tedy rozdíl mezi výdaji a příjmy. Rozlišuje se nerovnováha deficitní, kdy vláda vydává více peněz, než co přijímá, nebo přebytková, což naopak znamená, že vláda přijímá více peněz, než co vydává [6, 21].

Krátkodobá fiskální nerovnováha je situace, kdy vláda má rozdíl mezi svými výdaji a příjmy během krátkého období, často v rámci fiskálního roku. Tato nerovnováha může být způsobena neočekávanými událostmi, jako jsou například hospodářské krize, přírodní katastrofy nebo politická hnutí [6, 21].

Dlouhodobá fiskální nerovnováha se na rozdíl od té krátkodobé týká trvalejšího rozdílu mezi výdaji a příjmy. Obvykle trvá několik let nebo dokonce desetiletí. Tato nerovnováha může mít vážné následky pro státní finance a ekonomiku jako celek. Dlouhodobá nerovnováha může způsobit například nárůst státního dluhu, což by mohlo vést k zvyšování nákladů na úroky a omezení prostředků pro důležité veřejné investice [6, 21].

Fiskální nerovnováha může mít významné důsledky pro ekonomiku země. Pokud vláda neustále generuje fiskální deficit, může to vést k růstu státního dluhu a zvýšení nákladů na úroky a tím omezit vládní schopnost financovat důležité veřejné služby a investice. Naopak dlouhodobý fiskální přebytek může znamenat, že vláda přebírá příliš mnoho peněz od občanů a podniků, což by mohlo vést ke zpomalení ekonomického růstu [6, 21].

3.4.2 Veřejný dluh

Tradiční definice veřejného dluhu ho vymezuje jako sumu minulých rozpočtových deficitů. Toto pojetí zjednodušuje vztah mezi veřejným dluhem a rozpočtovým deficitem v důležitých aspektech. Prvním aspektem je, že existují mimorozpočtové příčiny vzniku veřejného dluhu. Druhý aspekt je existence alternativy k dluhovému krytí rozpočtového

deficitu a třetím aspektem je, že veřejný dluh je stavová veličina, jejíž reálná hodnota se mění i mimorozpočtovými vlivy [6].

Faktorem, který ovlivňuje veřejný dluh je například ekonomická situace, která je identifikována tempem růstu HDP, mírou nezaměstnanosti a výší úrokové míry. Dalším faktorem je politická situace nebo demografický vývoj a v neposlední řadě veřejný dluh ovlivňuje i nastavení fiskálních pravidel [6].

Veřejný dluh se vykazuje zejména jako hrubý domácí produkt, tedy jako souhrn závazků státu bez ohledu na velikost státních pohledávek. V čisté podobě je vykazování dluhu spojeno s problémy především u vymahatelnosti pohledávky, výběru aktiv nebo způsobem oceňování. Každý stát řeší tyto problémy jinak, a proto pro mezinárodní srovnání nelze využít údaje o velikosti čistého dluhu. V rámci srovnání se nejčastěji využívá ukazatel dluhové kvóty, který se vykazuje jako podíl veřejného hrubého dluhu na HDP [3].

Z hlediska místa vzniku dluhového nástroje lze veřejný dluh rozdělit na vnější dluh, který je také označován jako zahraniční a vnitřní dluh neboli domácí dluh. Na podmínkách jednotlivých zemí pak závisí rozdělení závazků státu mezi domácí a zahraniční subjekty [3].
V praxi se užívá rozlišení mezi státním a vládním dluhem: [14, 22]

1. Vládní dluh

Tento dluh zahrnuje nejen dluh ústředních vládních institucí, ale i dluhové závazky obcí, krajů a jimi zřizovaných organizací, dále i závazky zdravotních pojišťoven a mimorozpočtových fondů.

2. Státní dluh

Vzniká na základě nepoměru mezi rozpočtovými příjmy a výdaji, tedy kumulací jednotlivých deficitů státního rozpočtu. Financování těchto deficitů je obvykle prostřednictvím emisí krátkodobých či dlouhodobých cenných papírů. Jako příklad krátkodobých cenných papírů lze uvést státní pokladniční poukázky. Dlouhodobým cenným papírem jsou střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy.

4 Praktická část

4.1 Hospodaření České republiky

Státní rozpočet je klíčovým nástrojem, který umožňuje vládě plánovat a spravovat finanční zdroje státu, a tím ovlivňovat ekonomickou stabilitu a sociální rozvoj. Následující analýza státního rozpočtu a státního dluhu má zásadní význam pro porozumění fiskální politiky. Tato část bakalářské práce se zaměřuje především na detailní popis státního rozpočtu od roku 2012 až do roku 2022.

Cílem této části je především popsat vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu, stejně jako jeho saldo v jednotlivých letech a zkoumat i vliv jednotlivých prvků na tyto fiskální ukazatele, které se nejvíce podílejí na ekonomické situaci České republiky. Kromě tohoto se následující část zaměřuje i na důkladnou analýzu dvou konkrétních let, a to na přebytkový rok 2016 a schodkový rok 2020.

Následující část obsahuje také dotazníkové šetření, které má za cíl zjistit, do jaké míry mají respondenti v rozmezí 18-50 let povědomí o státním dluhu. Výsledky tohoto průzkumu budou sepsány a následně vyvozeny závěry o vztahu mezi informovaností občanů a fiskální politikou. V neposlední řadě je v této části práce provedeno i statistické šetření, které je zde i následně vyhodnoceno.

4.2 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v letech 2012-2022

Tabulka 1 Skutečné hospodaření státního rozpočtu v období 2012-2022 (v mld. Kč)

Rok	Skutečné příjmy [mld.Kč]	Skutečné výdaje [mld.Kč]	Skutečný schodek [mld.Kč]
2012	1051,4	1152,4	-101
2013	1091,8	1173,1	-81
2014	1133,8	1211,6	-78
2015	1234,5	1297,3	-63
2016	1281,6	1281,6	+62
2017	1273,6	1279,8	-6,2
2018	1403,9	1401,0	+2,9
2019	1523,2	1551,7	-29
2020	1475,5	1842,8	-369
2021	1487,2	1906,9	-420
2022	1624,4	1984,8	-360

Zdroj: vlastní zpracování ze zdroje [23, 24]

4.2.1 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2012

Ke konci roku 2012 dosáhly celkové příjmy výše 1051,4 mld. Kč. Meziroční růst nejvíce ovlivnily daňové příjmy, včetně pojistného na sociálním zabezpečení, které vzrostly o 21,9 mld. Kč. Kapitálové příjmy, nedaňové příjmy a přijaté transfery vzrostly o 16,7 mld. Kč [25].

Daňové příjmy ve výši 540,3 mld. Kč bez pojistného na sociálním zabezpečení meziročně vzrostly o 17,2 mld. Kč. Nejvíce se na jejich růstu podílelo inkaso DPH, které za rok 2012 činilo 199,7 mld. Kč. Meziročně inkaso DPH vzrostlo o 7,8 mld. Kč. Rozpočet očekával ve srovnání s rokem 2011 růst inkasa o 15,5 %, vzhledem k původní predikci růstu spotřeby domácností o 2 %, kterou vláda v lednu revidovala a poté v březnu přijala úsporná opatření na výdajové straně, která vliv propadu spotřeby kompenzovala [25].

Kapitálové příjmy, nedaňové příjmy a přijaté transfery v roce 2012 činily 139,5 mld. Kč, což po změnách k 31.12.2012 bylo 94 % rozpočtu. Příjmy z rozpočtu EU dosáhly výše 86,2 mld. Kč. Tyto příjmy tvoří transfery přijaté od EU a převody z Národního fondu. Proti roku 2011 klesly příjmy z EU o 3,8 mld. Kč. Nejvíce se na příjmech z rozpočtu EU projeví korekce uplatněné na operační programy Doprava a Životní prostředí [25].

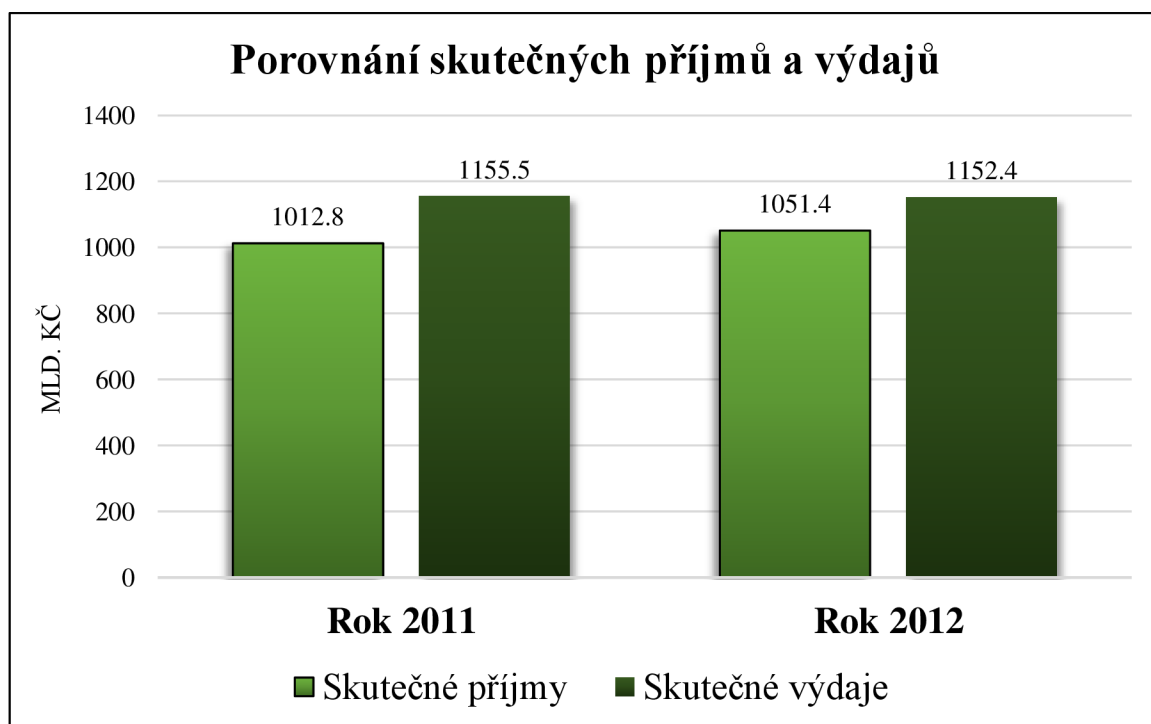
Za rok 2012 byly celkové výdaje čerpány ve výši 1152,4 mld. Kč, což představovalo meziroční pokles o 3,1 mld. Kč [25].

Běžné výdaje proti loňskému roku vzrostly o 3,0 mld. Kč a činily tak výši 1034,8 mld. Kč. V rámci běžných výdajů je největší objem prostředků vynakládán na sociální dávky, které za tento rok byly čerpány v objemu 481,1 mld. Kč. Na důchody připadlo 382,0 mld. Kč, při meziročním růstu o 14,0 mld. Kč. Meziroční pokles zaznamenaly státní sociální podpora a prostředky na podporu nezaměstnanosti. Ostatní sociální dávky meziročně vzrostly o 25,2 mld. Kč. Úspora, která činila cca 10,0 mld. Kč se týkala prostředků na státní sociální podpory, podpory v nezaměstnanosti, důchodů a ostatních sociálních dávek a vycházela zejména ze zpřísněných podmínek výplaty některých sociálních dávek [25].

Ve výši 117,6 mld. Kč byly v roce 2012 čerpány kapitálové výdaje, při meziročním poklesu o 6,1 mld. Kč [25].

Za rok 2012 dosáhl schodek státního rozpočtu výše 101,0 mld. Kč. Proti roku 2011 je výsledek lepší o 41,8 mld. Kč. Přestože nedošlo k naplnění rozpočtu celkových příjmů o 42,6 mld. Kč, převážil efekt úspor výdajů státní rozpočet o 47,0 mld. Kč, kdy největší úspora se projevila díky vázání výdajů ve výši 20,8 mld. Kč [25].

Obrázek 7 Porovnání roku 2011 a 2012

Zdroj: vlastní zpracování ze zdroje [25, 26]

4.2.2 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2013

Pro rok 2013 skončil státní rozpočet se schodkem hospodaření ve výši 81,3 mld. Kč, což proti výši dané rozpočtem je příznivější o 18,7 mld. Kč. Oproti roku 2012 byl stav lepší o 19,7 mld. Kč. Hlavním důvodem nižšího schodku jsou především úspory na straně výdajů ve výši 7,2 mld. Kč, které se projeví nejvíce v běžných výdajích u neinvestičních nákupů a souvisejících výdajů [27].

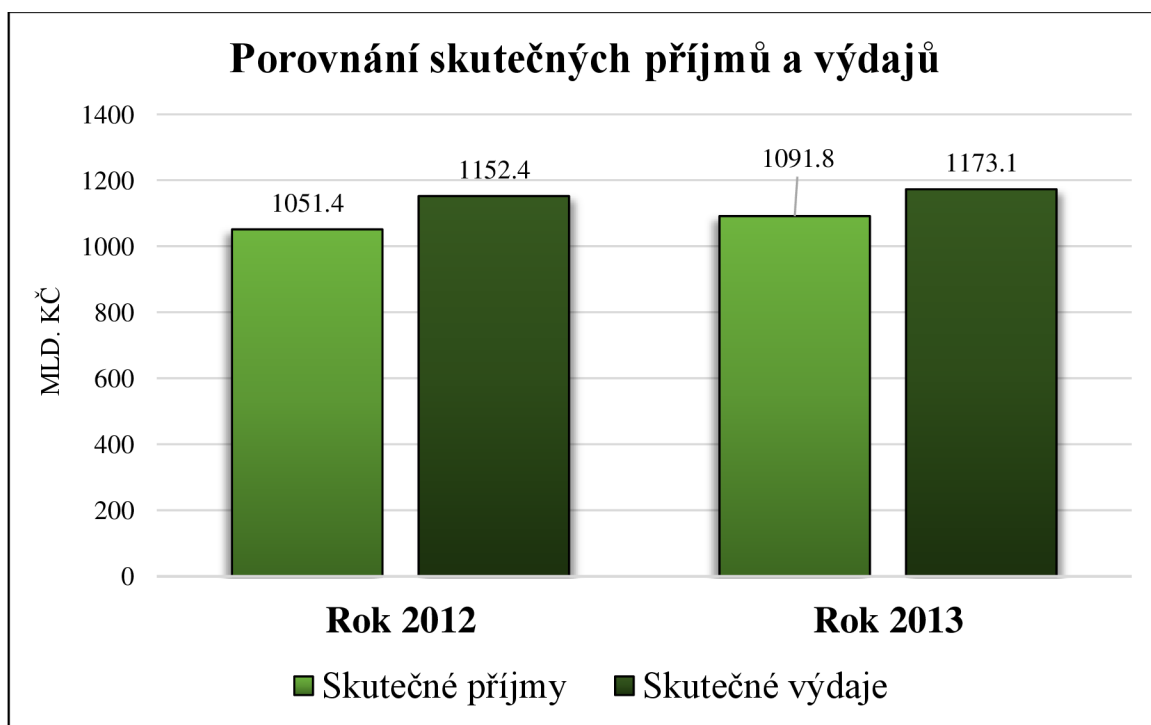
V roce 2013 dosáhly celkové příjmy výše 1091,9 mld. Kč a převýšily rozpočet po změnách o 1,2 mld. Kč. Na meziročním růstu o 40,5 mld. Kč se podílely zejména nedaňové a ostatní příjmy. Příjmy z EU meziročně vzrostly o 28,8 mld. Kč. Rozpočet daňových příjmů včetně pojistného na sociální zabezpečení vykázal růst o 9,5 mld. Kč, avšak zůstal nenaplněn o 10,2 mld. Kč [27].

Inkaso DPH překročilo svůj rozpočet o 8,0 mld. Kč a dosáhlo výše 220,0 mld. Kč. Meziročně vzrostlo o 20,3 mld. Kč. Nejvíce se na meziročním růstu podílela novela zákona o DPH, která zvýšila obě sazby daně z přidané hodnoty o jeden procentní bod na 15 a 21 procent. Vyšší plnění je následkem i přijatých opatření proti daňovým únikům na DPH, které vstoupily v účinnost od počátku roku 2013 a také nová opatření od října 2013, které zavedlo pro obchodníky s pohonnými hmotami povinné kauce a registrační povinnost [27].

Za rok 2013 byly celkové výdaje čerpány v objemu 1173,1 mld. Kč a meziroční růst činil 20,7 mld. Kč. Nejvíce se na růstu podílely vyšší neinvestiční transfery státních fondů, neinvestiční transfery příspěvkových a podobných organizací a sociální dávky, na které se každoročně vynakládá nejvíce prostředků. V tomto roce dosáhly sociální dávky výše 488,0 mld. Kč [27].

Kapitálové výdaje za rok 2013 zaznamenaly meziroční pokles o 10,4 mld. Kč a byly čerpány ve výši 103,2 mld. Kč. Na nižší plnění a meziroční pokles kapitálových výdajů působily nejvíce investiční transfery Státního fondu dopravní infrastruktury, které činily 17,5 mld. Kč a byly tak pod úrovní roku 2012 o 11,2 mld. Kč [27].

Obrázek 8 Porovnání roku 2012 a 2013

Zdroj: vlastní zpracování ze zdroje [25, 27]

4.2.3 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2014

Celkové příjmy za rok 2014 činily 1133,8 mld. Kč. Proti rozpočtu po změnách byly vyšší o 5,4 mld. Kč. Na jejich plnění a meziročním růstu o 42,0 mld. Kč se nejvíce podílely daňové příjmy, z nichž zejména pozitivně působilo inkaso DPH, pojistné na sociálním zabezpečení a inkaso DPPO [28].

Inkaso DPH dosáhlo za rok 2014 výše 230,2 mld. Kč a překročilo tak svůj rozpočet o 11,5 mld. Kč. Meziročně vzrostlo inkaso o 10,3 mld. Kč. Toto navýšení je dáno vyšší mírou spotřeby proti předpokládané spotřebě. Dále má vliv na vyšší inkaso DPH

nevypláčení nadměrných odpočtů DPH za zdaňovací období listopad a prosinec 2013 v rámci zahájení postupu k odstranění pochybností správcem daně u některých daňových subjektů. Přestože se vliv postupného vypláčení těchto nadměrných odpočtů v průběhu roku snižoval, část odpočtů nebyla do konce roku 2014 vyplacena. Pozitivně působila i zavedená opatření pro boj s daňovými úniky, mezi která patří například zavedení povinnosti kauce pro obchodníky s pohonnými hmotami [28].

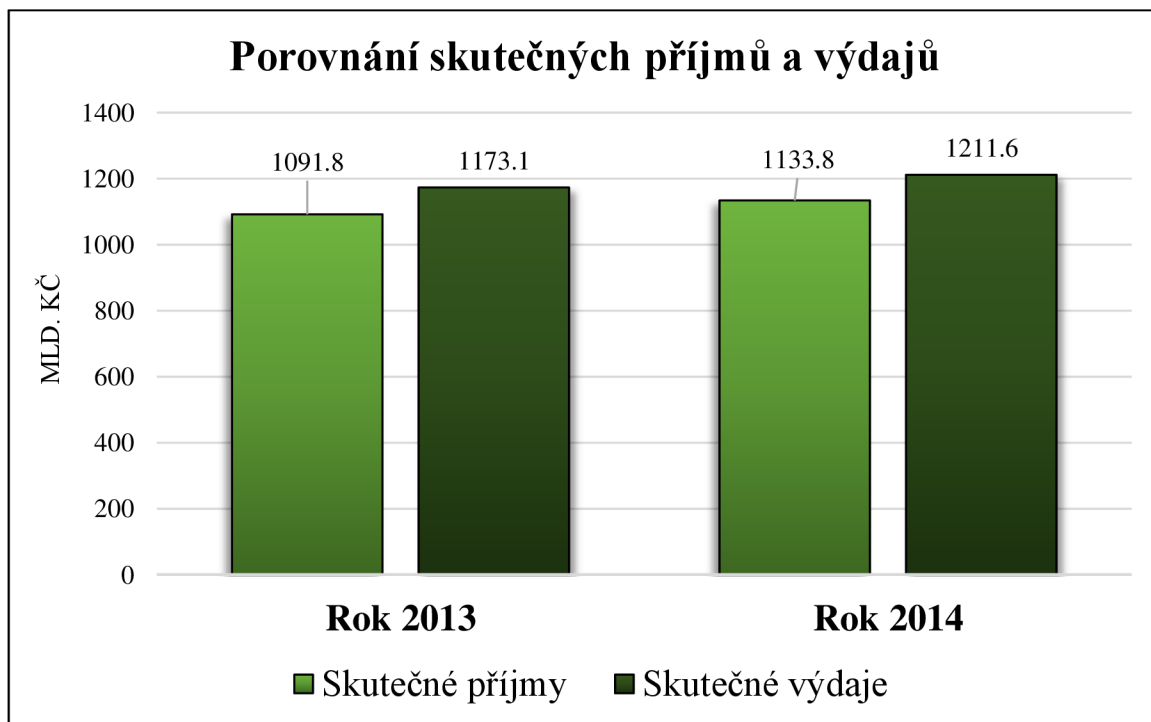
Inkaso spotřební daně dosáhlo výše 134,0 mld. Kč, což je méně, než předpokládal rozpočet, dokonce i méně než v roce 2013. Na meziročním poklesu se podílel zejména obvod z elektřiny ze slunečního záření s poklesem o 3,8 mld. Kč [28].

V roce 2014 byly celkové výdaje čerpány v objemu 1211,6 mld. Kč, což představovalo meziroční růst o 38,5 mld. Kč. Sociální dávky, na které bylo i v tomto roce vynaloženo nejvíce prostředků, dosáhly výše 496,0 mld. Kč [28].

V objemu 112,4 mld. Kč byly čerpány za rok 2014 kapitálové výdaje. Z těchto prostředků byly financovány společné programy ČR a EU v odhadované výši 89,0 mld. Kč [28].

Schodek státního rozpočtu na konci roku 2014 skončil ve výši 77,8 mld. Kč, což proti stejnému období roku 2013 je lepší výsledek o 3,5 mld. Kč. Ve srovnání s rozpočtem byl výsledek lepší o 34,2 mld. Kč. Na straně příjmů se na nižším, než plánovaném schodku podílelo zejména inkaso DPH a DPPO. Na straně výdajů došlo k úspoře, a to u zejména u neinvestičních nákupů, souvisejících výdajů a u sociálních dávek [28].

Obrázek 9 Porovnání roku 2013 a 2014

Zdroj: vlastní zpracování ze zdroje [27, 28]

4.2.4 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2015

Státní rozpočet v roce 2015 skončil schodkem ve výši 62,8 mld. Kč. Proti roku 2014 je tento výsledek lepší o 15,0 mld. Kč a proti rozpočtu je lepší o 37,2 mld. Kč. Pozitivně se na skutečném schodku projevilo překročení rozpočtu příjmů o 21,6 mld. Kč, které se týkalo zejména daňových příjmů [29].

Za rok 2015 dosáhly celkové příjmy výše 1234,5 mld. Kč. Na meziročním růstu příjmů o 100,7 mld. Kč se nejvíce podílely daňové příjmy včetně inkasa pojistného na sociálním zabezpečení, které byly vyšší o 48,7 mld. Kč. Tento rok výrazně vzrostly i příjmy z EU, které dosáhly výše 48,7 mld. Kč. Daňové příjmy veřejných rozpočtů včetně pojistného na sociální zabezpečení a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, meziročně vzrostly o 72,2 mld. Kč a jsou tak důkazem efektu obnovení ekonomického růstu, ale i výrazného zlepšení práce finanční a celní správy. Inkaso daňových příjmů nezahrnující veřejné zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečení jsou i přes řadu legislativních a dalších změn snižující daňové příjmy, jako například 10% sazba DPH nebo slevy na dani pro pracující důchodce, vyšší o 39,2 mld. Kč [29].

Inkaso DPH na úrovni státního rozpočtu dosáhlo výše 236,6 mld. Kč. Vyšší, než původně rozpočtované inkaso DPH je důsledkem zvýšené efektivity výběru DPH, dále

růstem spotřeby domácností a také vlády. Růst inkasa DPH zvýšilo i příjmy obcí a krajů, neboť je to jejich hlavní zdroj příjmů [29].

V meziročním srovnání se projevila negativně vysoká srovnávací základna roku 2014 daná mimořádnou aukcí kmitočtů pro rychlé mobilní sítě LTE s výnosem ve výši 8,5 mld. Kč [29].

Celkové výdaje byly pro rok 2015 čerpány v objemu 1297,3 mld. Kč. Na meziroční růst o 85,7 mld. Kč, působily vyšší výdaje určené na spolufinancování společných programů ČR a EU s dopadem především na investice [29].

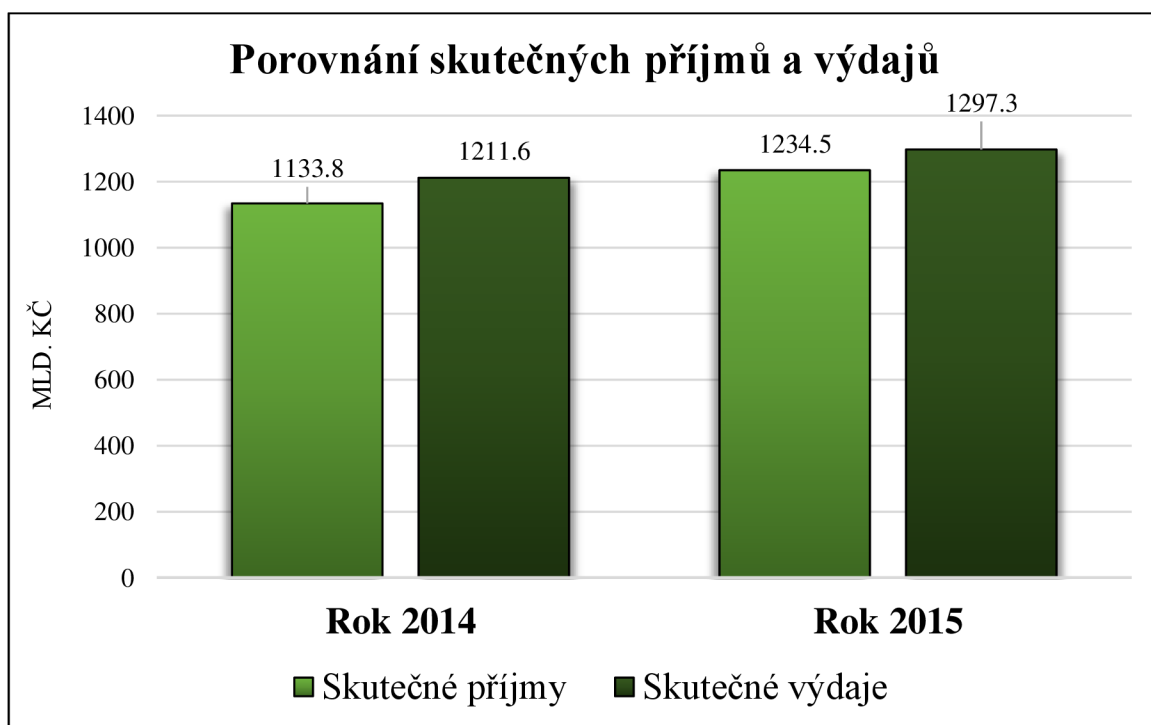
V průběhu roku 2015 se mezi výdajovými položkami projevilo meziročně i vyšší čerpání nároků z nespotřebovaných výdajů minulých let, a to o 21,9 mld. Kč. Toto souviselo především se snahou dočerpávat prostředky určené na spolufinancování programů EU a ČR z končícího programového období, které začalo roku 2007 a skončilo v roce 2013 [29].

Naopak největších úspor proti rozpočtu na výdajové straně bylo dosaženo v neinvestičních transferech státním fondů, v sociálních dávkách, v odvodech vlastních zdrojů do rozpočtu EU, v oblasti úrokových výdajů souvisejících s obsluhou státního dluhu a v provozních výdajích státu. Úspora proti rozpočtu na výdajové straně dosáhla výše 15,6 mld. Kč [29].

Kapitálové výdaje neboli investice byly v roce 2015 čerpány ve výši 176,2 mld. Kč. Meziroční růst dosáhl výše 64,7 mld. Kč. Na meziročním růstu se podílely zejména výdaje na spolufinancování společných programů v rámci EU a ČR. Největší podíly měly především výdaje v rámci OP Životní prostředí ve výši 32,2 mld. Kč, OP Podnikání a inovace ve výši 24,0 mld. Kč, OP Doprava ve výši 41,4 mld. Kč, dále Integrovaných OP, OP Výzkum a vývoj inovace a Regionálních OP [29].

Od roku 2008 došlo k nejlepšímu výsledku hospodaření, a proto rok 2015 zřetelně dokumentuje oživení české ekonomiky a dokládá, že se podařilo překonat dlouhodobou stagnaci české ekonomiky a uvolnit bariéry jejího růstu [29].

Obrázek 10 Porovnání roku 2014 a 2015

Zdroj: vlastní zpracování , [28, 29]

4.2.5 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2016

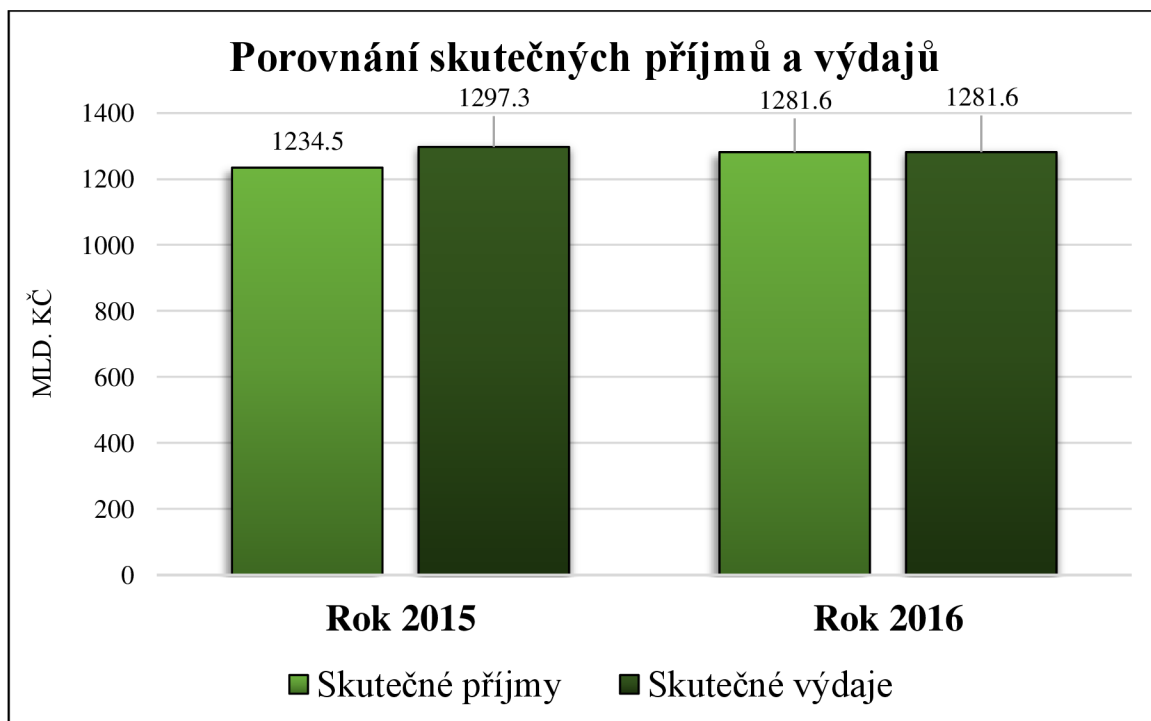
V roce 2016 dosáhly celkové příjmy výše 1281,6 mld. Kč a oproti roku 2015 se zvýšily o 47,1 mld. Kč. Nejvíce se na zvýšení podílely daňové příjmy, které vykázaly meziroční růst o 44,7 mld. Kč. Rychlejší růst inkasa daní oproti růstu hrubého domácího produktu v loňském roce ukazuje lepší a efektivnější výběr daní, než tomu bylo v minulosti. Překročení celkových příjmů nejvíce ovlivnily prostředky z EU, které byly vyšší, než předpokládal rozpočet, a to o 64,8 mld. Kč [30].

Inkaso DPH ve výši 245,7 mld. Kč bylo meziročně vyšší o 9,0 mld. Kč. Negativní vliv na inkaso DPH měla změna rozpočtového určení daní platná od 1.1.2016, kdy došlo k navýšení podílů krajů na celkovém výnosu DPH ze 7,86 % na 8,2 %. Naopak pozitivní vliv na inkaso DPH mělo nejvíce kontrolní hlášení, které primárně cílí na eliminaci podvodů [30].

Za rok 2016 byly celkové výdaje čerpány v objemu 1219,8 mld. Kč, což proti roku 2015 představovalo meziroční pokles o 77,5 mld. Kč. Největší vliv na meziroční pokles celkových výdajů měly zejména výdaje na financování společných programů EU a ČR, které v roce 2016 dosáhly výše 54,3 mld. Kč. Kapitálové výdaje za tento rok činily 84,7 mld. Kč [30].

V roce 2016 skončilo hospodaření státního rozpočtu přebytkem ve výši 61,8 mld. Kč, což oproti rozpočtu je lepší výsledek o 131,8 mld. Kč [30].

Obrázek 11 Porovnání roku 2015 a 2016

Zdroj: vlastní zpracování ze zdroje [29, 30]

4.2.6 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2017

Státní rozpočet skončil v roce 2017 schodkem ve výši 6,2 mld. Kč, což oproti schválenému deficitu je nižší o 53,8 mld. Kč. Na lepší výsledek měly vliv zejména daňové příjmy včetně pojistného na sociální zabezpečení, které byly vyšší proti rozpočtu o 41,1 mld. Kč. Za tento výsledek může efektivnější výběr daní, dále rostoucí platy v podnikatelském a veřejném sektoru a pokračující ekonomický růst doprovázený vysokou zaměstnaností [31].

Celkové příjmy dosáhly výše 1273,6 mld. Kč, což znamenalo meziroční pokles o 8,0 mld. Kč. Největší vliv na meziroční pokles měly nižší prostředky přijaté z rozpočtu EU a finančních mechanismů [31].

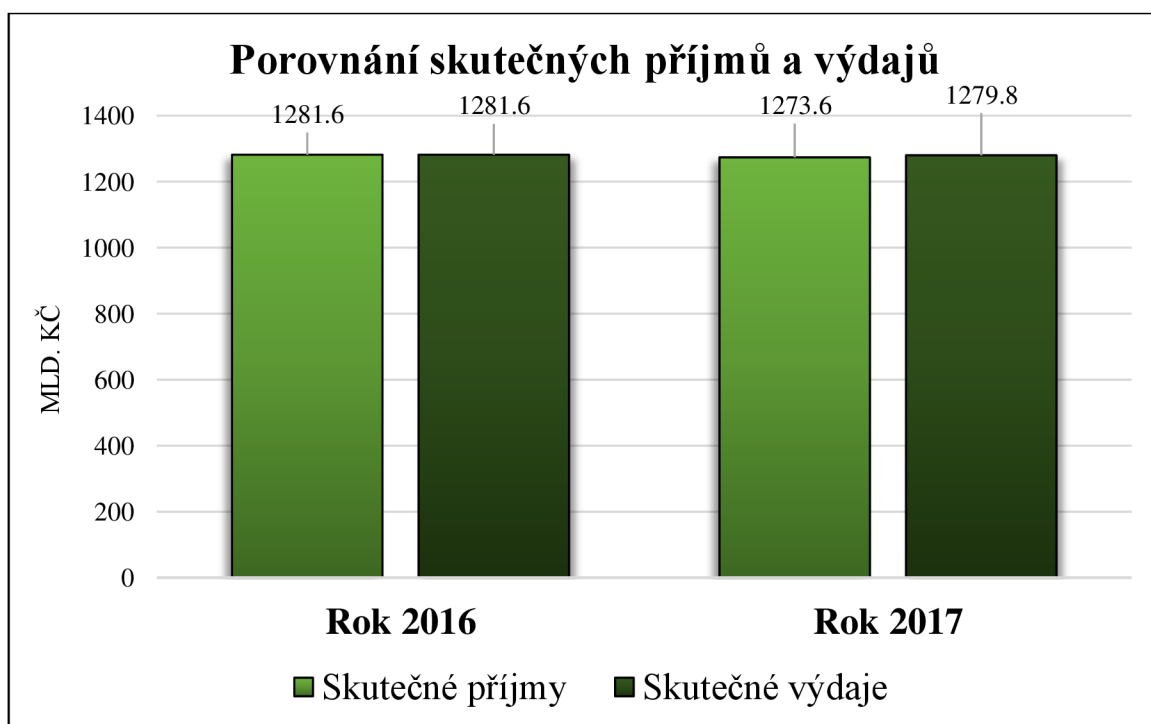
Inkaso DPH za rok 2017 činilo 266,0 mld. Kč a bylo meziročně vyšší o 20,3 mld. Kč. Pozitivní vliv na inkaso DPH mělo zavedení kontrolního hlášení a elektronické evidence tržeb (EET). Do evidence se od prosince 2016 v první fázi zapojili podnikatelé v oblasti stravovacích a ubytovacích služeb a ve druhé fázi, tedy od března 2017 také maloobchody a velkoobchody. Pozitivní dopad EET na inkaso DPH v roce 2017 na

úrovni veřejných rozpočtů odhadujeme ve výši 5,2 mld. Kč. Na meziroční růst inkasa DPH mělo pozitivní dopad i kontrolní hlášení. Naopak negativně se na celoročním inkasu DPH projevilo vládou zavedené snížení sazby DPH na stravovací služby z 21 % na 15 % v souvislosti se zavedením EET a také snížení sazby DPH z 15 % na 10 % u časopisů a novin [31].

Za rok 2017 byly celkové výdaje čerpány v objemu 1279,8 mld. Kč, což představovalo meziroční růst o 60,0 mld. Kč. Meziroční růst nejvíce ovlivnily zejména vyšší běžné výdaje o 62,6 mld. Kč, na které nejvíce působily vyšší sociální dávky, dále měly na růst vliv i vyšší neinvestiční transfery veřejných rozpočtů územní úrovně [31].

Kapitálové výdaje činily 81,6 mld. Kč, což oproti minulému roku 2016 je o 2,6 mld. Kč méně. Meziroční pokles byl ovlivněn financováním společných programů EU a ČR jen prostřednictvím operačních programů z období 2014-2020. V rámci operačních programů bylo nejvíce výdajů čerpáno na OP Doprava ve výši 16,7 mld. Kč a OP Životní prostředí ve výši 6,4 mld. Kč [31].

Obrázek 12 Porovnání roku 2016 a 2017

Zdroj: vlastní zpracování ze zdroje [30, 31]

4.2.7 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2018

Celkové příjmy státního rozpočtu v roce 2018 dosáhly výše 1403,9 mld. Kč, což představovalo meziroční růst o 1303,3 mld. Kč. Na meziročním růstu se nejvíce podílely

daňové příjmy vyšší o 36,5 mld. Kč, pojistné na sociálním zabezpečení s růstem o 46,9 mld. Kč a příjmy tažené zejména růstem prostředků přijatých z rozpočtu EU a finančních mechanismů, které vzrostly meziročně o 42,4 mld. Kč [32].

Inkaso DPH za rok 2018 dosáhlo výše 279,0 mld. Kč. Meziročně vzrostlo o 13,0 mld. Kč. K naplnění rozpočtu této daně chybělo 1,9 mld. Kč. Důvodem nenaplnění inkasa bylo především neplánované odložení účinnosti třetí a čtvrté fáze EET, kdy se do systému elektronické evidence tržeb měli zapojit zástupci svobodných povolání, jako například zemědělci, podnikatelé v dopravě, poskytovatelé služeb, výrobci a další. Negativně se projevil na výběru DPH i celoroční dopad přesunu časopisů do druhé snížené sazby, který způsobil snížení inkasa o 0,5 mld. Kč na úrovni veřejných výdajů. V neposlední řadě měla negativní vliv změna režimu DPH u provozovatelů rozhlasového a televizního vysílání, kterým nově vznikl celoroční nárok na odpočet [32].

Za rok 2018 byly celkové výdaje čerpány v objemu 1401,0 mld. Kč, což představovalo proti roku 2017 meziroční růst o 121,2 mld. Kč. Výši, které byla daná rozpočtem převýšily výdaje o 24,2 mld. Kč. Nejvíce se na této skutečnosti podílelo čerpání tzv. nároků z nespotřebovaných výdajů minulých let, které dosáhlo v průběhu roku 2018 výše 102,9 mld. Kč, což proti roku 2017 bylo více o 30,4 mld. Kč [32].

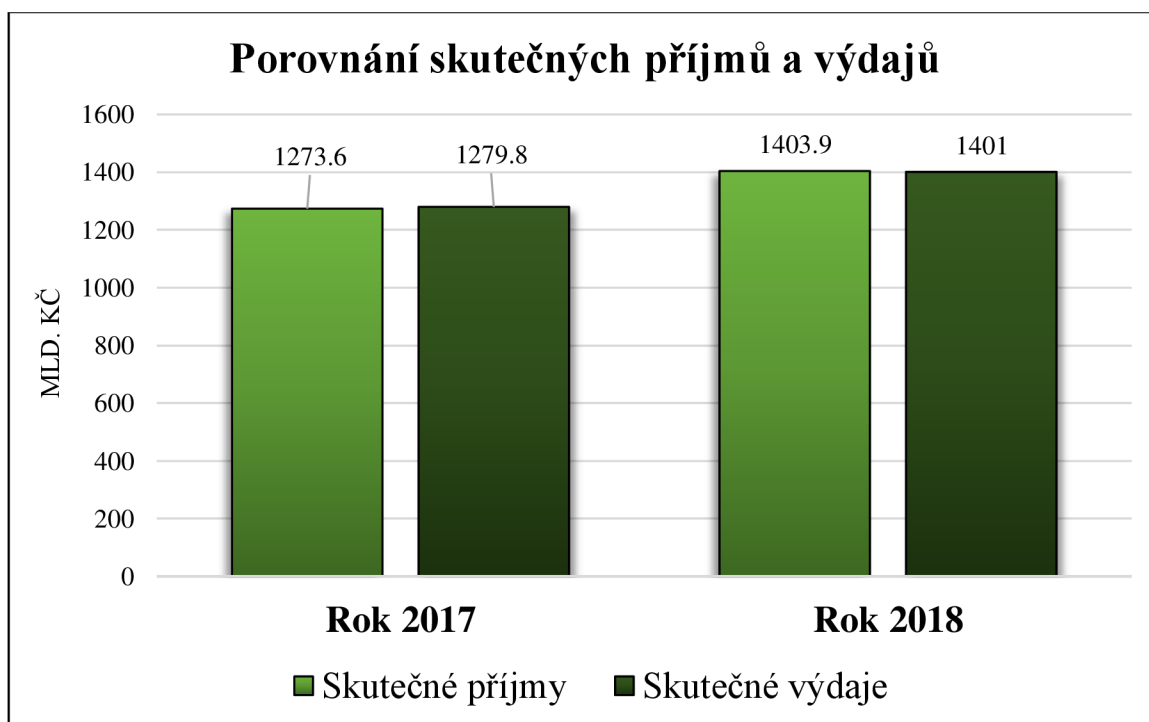
Růst výdajů ovlivnily meziročně zejména vyšší běžné výdaje, které vzrostly o 83,3 mld. Kč. Z běžných výdajů nejvíce vzrostly výdaje na důchody, dotace na přímé náklady základních a středních škol, transfery podnikatelských subjektů, dále odvody vlastních zdrojů do rozpočtu EU, výdaje na platy v ústředních orgánech státní správy, transfery obcím a krajům podle zákona o sociálních službách a transfery příspěvkovým organizacím [32].

Pozitivní vliv na výdaje v roce 2018 mělo efektivní řízení finančních toků souvisejících s obsluhou státního dluhu, které vedlo k úspoře oproti původně plánovaným výdajům ve výši 4,5 mld. Kč. Na lepší výsledek, než byl původně plánovaný, mělo vliv zejména překročení rozpočtu daňových příjmů včetně pojistného na sociální zabezpečení o 20,0 mld. Kč, ale i překročení rozpočtu ostatních příjmů o 20,0 mld. Kč [32].

Kapitálové výdaje činily v roce 2018 119,6 mld. Kč, což představovalo meziroční růst o 37,9 mld. Kč [32].

Saldo státního rozpočtu v roce 2018 skončilo přebytkem ve výši 2,9 mld. Kč, což od roku 1996 je druhý nejlepší výsledek. Oproti roku 2017 byl výsledek lepší o 9,1 mld. Kč [32].

Obrázek 13 Porovnání roku 2017 a 2018

Zdroj: vlastní zpracování ze zdroje [31, 32]

4.2.8 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2019

Celkové příjmy v roce 2019 dosáhly výše 1523,2 mld. Kč a meziročně tak vzrostly o 119,3 mld. Kč. Napomohly tomu především daňové příjmy s růstem 35,6 mld. Kč, dále pak pojistné na sociální zabezpečení a růstem 38,4 mld. Kč a nedaňové a ostatní příjmy s růstem 45,3 mld. Kč [33].

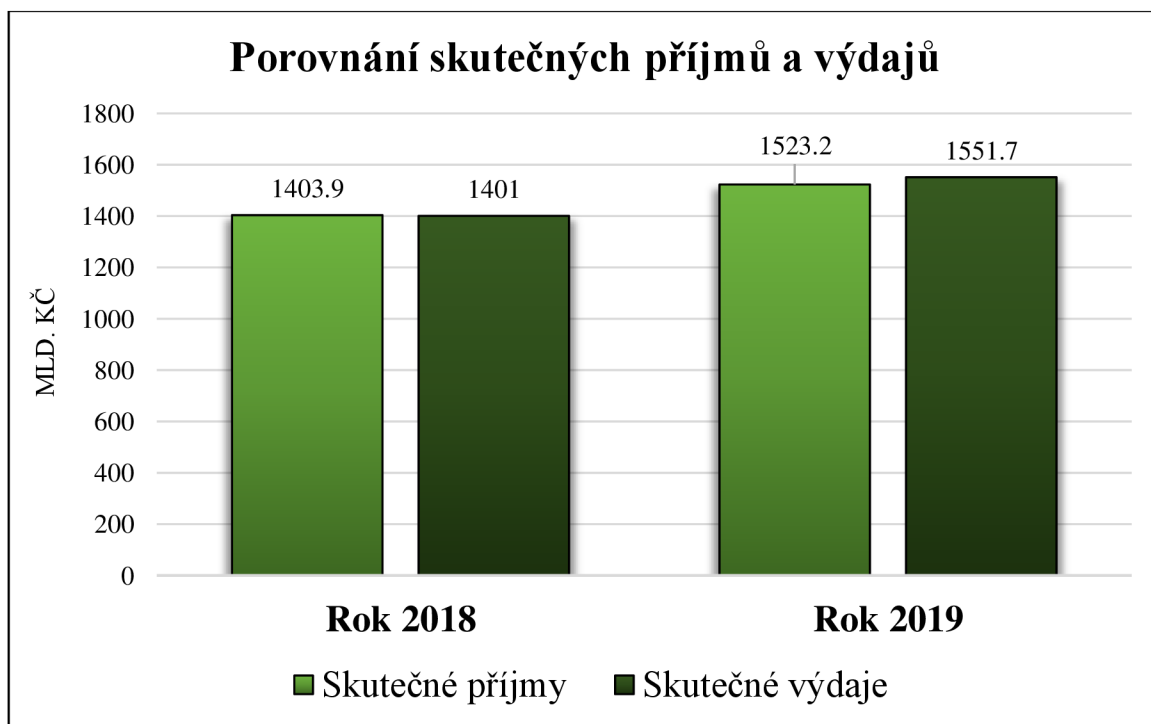
Za rok 2019 dosáhlo inkaso DPH výše 291,3 mld. Kč. Oproti rozpočtu bylo inkaso DPH negativně ovlivněno především zavedením nižší sazby DPH na pravidelnou hromadnou dopravu, které je účinné od února 2019. Negativní vliv mělo na inkaso i jednorázové vyplácení vyšší částky nadměrného odpočtu DPH v únoru 2019 s dopadem na státní rozpočet ve výši 1,2 mld. Kč [33].

Celkové výdaje za rok 2019 byly čerpány v objemu 1551,7 mld. Kč, což znamenalo meziroční růst proti roku 2018 o 150,8 mld. Kč. Meziroční růst ovlivnilo především úspěšné naplnění hlavních vládních priorit. Vliv na růst měla i schopnost realizovat společné programy EU a ČR, dále sociální dávky vyšší o 45,6 mld. Kč a výdaje na platy na úrovni organizačních složek státu [33].

Kapitálové výdaje dosáhly v roce 2019 výše 139,3 mld. Kč. Na meziroční růstu výdajů o 22,8 mld. Kč měla vliv zvýšená investiční aktivita v druhé polovině roku 2019 [33].

V roce 2019 skončilo hospodaření státního rozpočtu schodkem 28,5 mld. Kč. Proti roku 2018 byl výsledek horší o 31,5 mld. Kč. Naopak proti zákonem schválenému deficitu ve výši 40 mld. Kč představuje tento výsledek úsporu ve výši 11,5 mld. Kč a tím i jeden z nejlepších výsledků v historii ČR [33].

Obrázek 14 Porovnání roku 2018 a 2019

Zdroj: vlastní zpracování ze zdroje [32, 33]

4.2.9 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2020

Rok 2020 začal pro státní rozpočet v prvních dvou měsících pozitivně, ale ve zbývajících měsících byla přijata opatření na zmírnění pandemie COVID-19, která vedla k výrazným propadům daňových příjmů a k nárůstu výdajů [34].

Celkové příjmy byly v tomto roce výrazně ovlivněny propadem ekonomiky a dosáhly tak výše 1475,5 mld. Kč. Meziročně příjmy klesly o 47,7 mld. Kč. Nejvíce zaznamenaly pokles daňové příjmy bez pojistného [34].

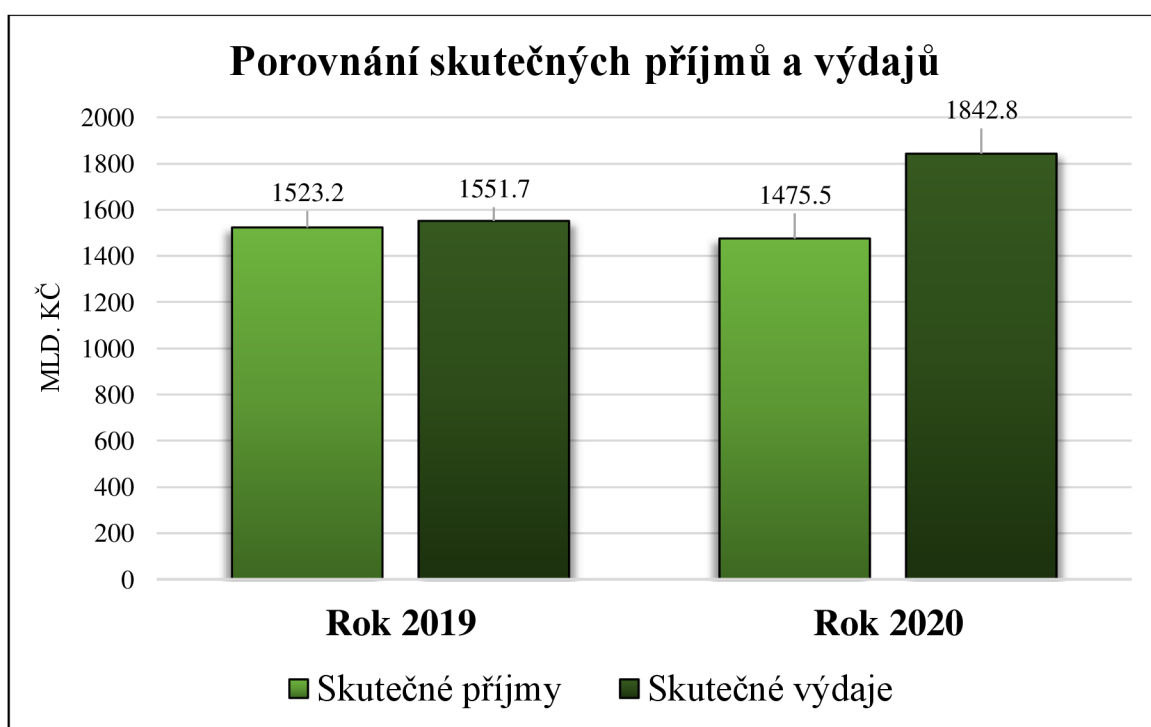
Inkaso DPH dosáhlo v roce 2020 výše 287,9 mld. Kč. Negativně se na inkasu DPH nejvíce projevil pokles maloobchodních tržeb. Dále bylo inkaso negativně ovlivněno i nižšími sazbami daně u pravidelné hromadné dopravy, nájmu nebo také u stravovacích, sportovních a kulturních akcí, které byly omezeny po delší dobu, než byl původní předpoklad [34].

Celkové výdaje za rok 2020 byly čerpány v rekordním objemu ve výši 1842,9 mld. Kč a meziročně tak vzrostly o 291,2 mld. Kč [34].

Kapitálové výdaje v roce 2020 byly čerpány v objemu 172,7 mld. Kč a téměř tak dorovnály rekordní rok 2015, který byl na rozdíl od roku 2020 podpořen investicemi ze společných programů EU a ČR [34].

Za rok 2020 skončilo hospodaření státního rozpočtu deficitem 367,4 mld. Kč. Proti roku 2019 byl deficit vyšší o 338,9 mld. Kč. Schodek, který byl původně plánovaný na rok 2020 byl navýšen třemi novelami zákona o státním rozpočtu a činil tak 500 mld. Kč, nebyl naplněn o 132,6 mld. Kč. Tento schodek měla na svědomí přijatá opatření na zmírnění dopadů pandemie COVID-19 [34].

Obrázek 15 Porovnání roku 2019 a 2020

Zdroj: vlastní zpracování ze zdroje [33, 34]

4.2.10 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2021

Celkové příjmy v roce 2021 dosáhly výše 1487,2 mld. Kč a meziročně tak vzrostly o 11,8 mld. Kč. Nejvíce se na meziročním růstu podílelo inkaso pojistného na sociální zabezpečení. Výběr tohoto inkasa i s příspěvním efektů programů na udržení zaměstnanosti meziročně vzrostl o 55,0 mld. Kč. Naopak daňové příjmy pro tento rok klesly o 19,5 mld. Kč, a to především kvůli legislativním změnám. Negativně se projevila i úprava rozpočtového určení daní ve prospěch obcí a krajů, která snížila v roce 2021 inkaso státního rozpočtu o 27,4 mld. Kč [35].

Za rok 2021 dosáhlo inkaso DPH výše 298,5 mld. Kč. Negativní vliv měly na inkaso změny rozpočtového určení daní, dále nižší sazby daně u některých služeb a zboží účinnými od května a června 2020 a prominutí DPH na vakcíny, testy, respirátory a energie. Ve druhém čtvrtletí bylo inkaso DPH pozitivně ovlivněno především postupným oživením ekonomiky. Pozitivně se na inkasu v roce 2021 projevilo i zvýšení disponibilního příjmu domácností v důsledku snížení daňového zatížení u fyzických osob, dále také vyšší prodeje nových bytů doprovázené nárůstem jejich cen a růst mezd [35].

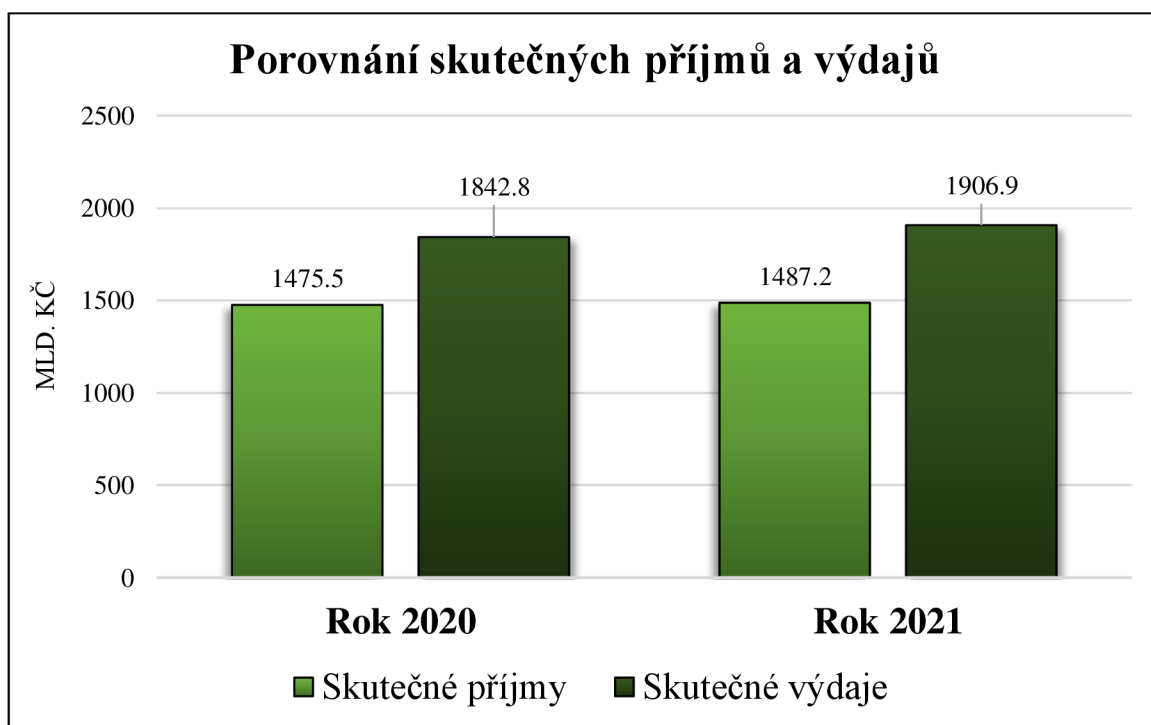
Celkové výdaje byly čerpány v roce 2021 v objemu 1906,9 mld. Kč. Pro tempo růstu celkových výdajů v roce 2021 byl určující především vývoj běžných výdajů, které vzrostly o 59,2 mld. Kč. Běžné výdaje nejvíce navýšila protikrizová opatření a realizace priorit předchozí vlády [35].

Kapitálové výdaje v roce 2021 dosáhly výše 177,4 mld. Kč. Meziročním růstu činil 4,8 mld. Kč a proti plánované výši zaostaly výdaje o 11,9 mld. Kč. I přes jejich rekordní absolutní výši dosáhl podíl kapitálových výdajů na celkových výdajích 9,3 %, což z hlediska posledních 20 let představuje průměrný výsledek [35].

Hospodaření státního rozpočtu v roce 2021 skončilo deficitem ve výši 419,7 mld. Kč, což znamenalo prohloubení o 52,2 mld. Kč. Na výsledku hospodaření se již druhým rokem podepsaly důsledky epidemie nemoci COVID-19 v podobě nižšího ekonomického výkonu a podpůrná či stimulační opatření zasaženým odvětvím ekonomiky, domácnostem a zdravotnímu systému [35].

Na lepším plnění oproti novele zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2021 se podílely především daňové příjmy včetně pojistného na sociální zabezpečení, které svým objemem překročily rozpočet o 96,1 mld. Kč [35].

Obrázek 16 Porovnání roku 2020 a 2021

Zdroj: vlastní zpracování ze zdroje [34, 35]

4.2.11 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2022

Za rok 2022 dosáhly příjmy státního rozpočtu výše 1624,4 mld. Kč. Meziročně vzrostly příjmy o 137,2 mld. Kč. Nejvíce přispěly k meziročnímu růstu výnosy z pojistného a daňových příjmů, které dosáhly výše 131,7 mld. Kč. Naopak pokles zaznamenaly příjmy z EU a finančních mechanismů, kdy jejich objem zůstal pod očekáváním a stál i za nenaplněním celkových příjmů o 53,8 mld. Kč [36].

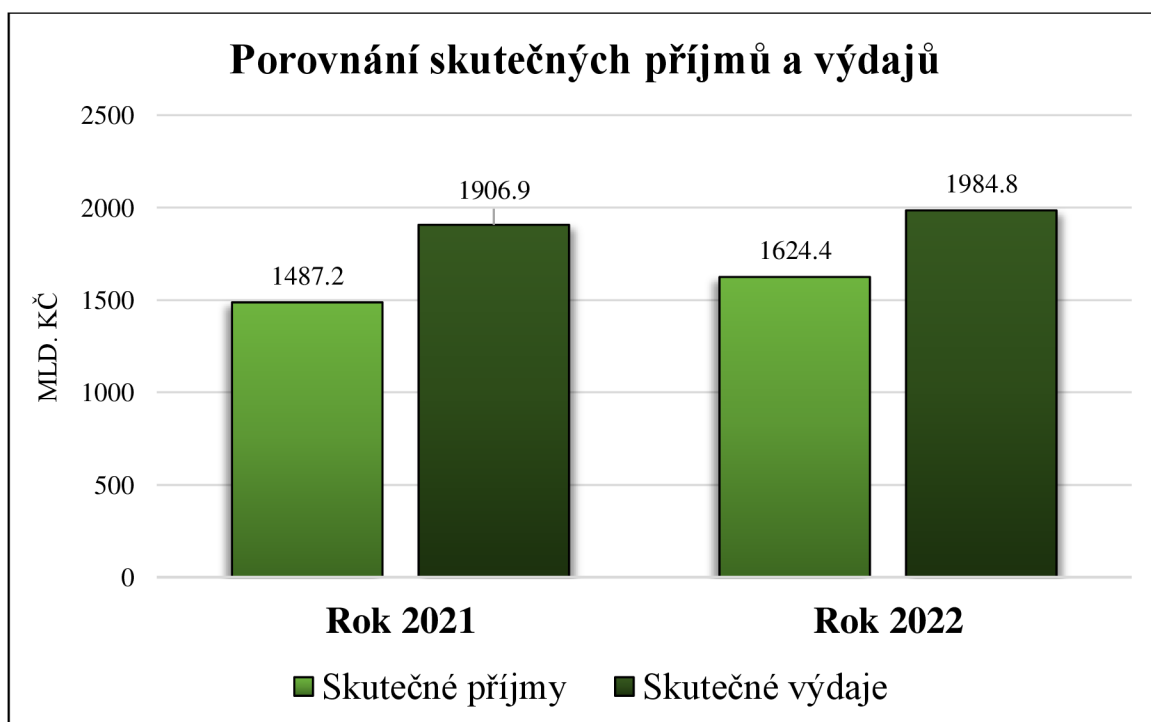
Inkaso DPH v roce 2022 činilo 345,2 mld. Kč, což představuje meziroční růst o 46,7 mld. Kč. Negativně působilo na inkaso DPH prominutí daně z přidané hodnoty na vybrané komodity jako například energie, testy, vakcíny, respirátory, jejíž dopad odhadujeme na necelých 2,5 mld. Kč. Naopak pozitivně se na inkasu promítá meziroční oživení ekonomiky, vyšší počet pracovních dnů a růst cen [36].

Celkové výdaje byly v roce 2022 čerpány v objemu 1984,8 mld. Kč, což proti roku 2021 představovalo meziroční růst o 77,9 mld. Kč. Běžné výdaje vzrostly o 68,2 mld. Kč, a to i přes vyplacení prostředků na tzv. úsporný tarif včetně odpuštění poplatku za obnovitelné zdroje energie, navýšení životního a existenčního minima, dále na dávky a bydlení, mimořádnou valorizaci všech důchodů či na jiné sociální dávky a výdaje související se solidární pomocí uprchlíkům [36].

Kapitálové výdaje byly čerpány v objemu 204,3 mld. Kč a od roku 2015 dosáhly nejvyššího podílu na celkových výdajích a jejich objem představoval meziroční růst o 9,7 mld. Kč [36].

Schodkem ve výši 360,0 mld. Kč skončil státní rozpočet v roce 2022 a tím meziročně klesl o 59,3 mld. Kč. Na lepším plnění se podílely nižší výdaje o 68,4 mld. Kč, které převážily nižší příjmy o 14,6 mld. Kč. Původní plánovaný schodek ve výši 280,0 mld. Kč v průběhu roku prohloubily zejména výdaje na mimořádné valorizace důchodů, úsporný tarif na elektřinu a na plyn do domácnosti, dále doplatek příspěvku na obnovitelné zdroje energie za domácnosti a firmy, navýšené dávky na bydlení a hmotné nouze, nebo jednorázový příspěvek na dítě či humanitární pomoc [36].

Obrázek 17 Porovnání roku 2021 a 2022

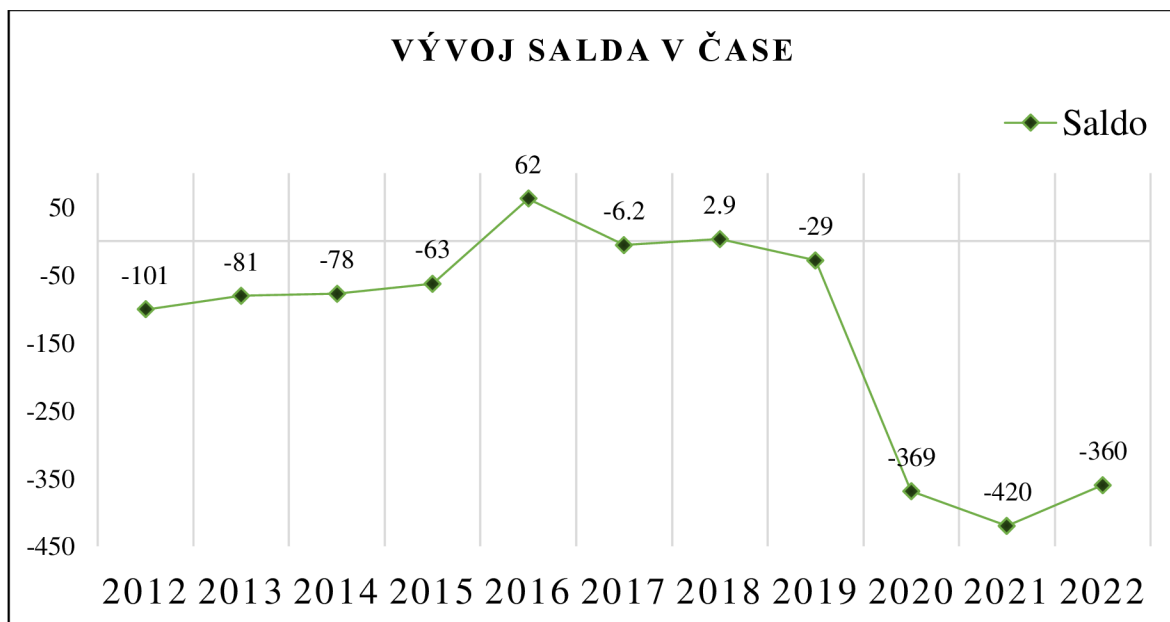

Zdroj: vlastní zpracování ze zdroje [35, 36]

4.3 Vývoj státního dluhu v období 2012-2022

Poprvé od roku 1995 došlo k meziročnímu poklesu státního dluhu v roce 2014. Vliv na tento pokles měly dobré ekonomické podmínky a po recesi z let 2012 a 2013 docházelo k výraznému oživení a ekonomický výkon začal růst relativně vysokým tempem. Mírné navýšení zaznamenal státní dluh v roce 2015. Naopak rok 2016 přinesl výrazný pokles o téměř 60,0 mld. Kč, který nastal díky vysokému rozpočtovému přebytku. V následujícím roce 2017 došlo opět k mírnému navýšení dluhu, ale rok poté tedy 2018 došlo naopak k nepatrnému poklesu o 2,7 mld. Kč. Rok 2020 přinesl téměř nejvyšší nárůst státního dluhu o téměř 400,0 mld. Kč a celkový státní dluh se během jednoho roku zvýšil o téměř 25 %. Nebylo tomu jinak ani v roce 2021, kdy se státní dluh navýšil o dalších cca 416,0 mld. Kč. Během dvou let se dluh zvedl tedy o více než 50 %. Následující rok 2022 dosáhl dluh výše 360,0 mld. Kč, a to znamenalo meziroční pokles o 59,3 mld. Kč. Příčinou vysokého sluhu v letech 2020-2022 byla pandemie COVID-19 kvůli které vláda musela přijímat mimořádná opatření na její zmírnění a alokovat prostředky na podporu zasaženým odvětvím ekonomiky, zdravotnictví a domácnostem [22, 34–36].

Obrázek 18 Vývoj salda státního rozpočtu od roku 2012 do roku 2022

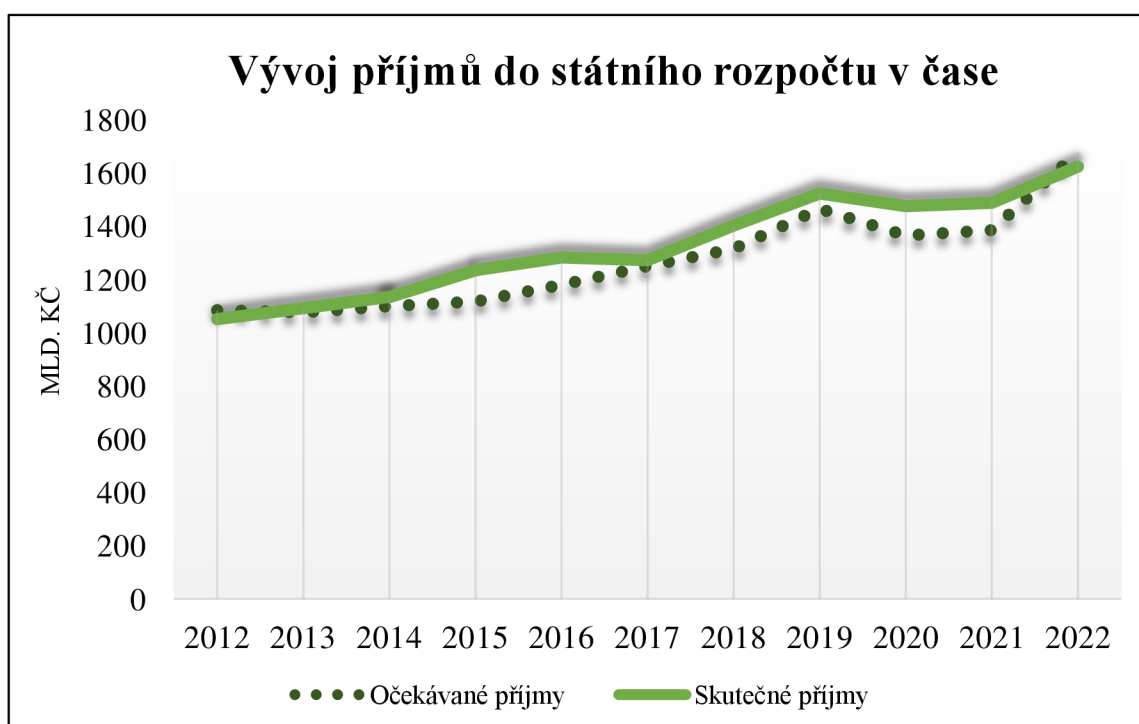
Zdroj: vlastní zpracování ze zdroje [22, 36]

4.4 Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu v období 2012–2022

Vývoj příjmů

Během období 2012-2022 byly příjmy České republiky ovlivněny různými faktory, včetně ekonomických podmínek, politických rozhodnutí a globálních událostí. Nejvyšší skutečné příjmy v tomto období byly zaznamenány v roce 2015 a 2022. V roce 2015 došlo k výraznému zvýšení příjmů z EU, ale i zvýšení daňových příjmů veřejných rozpočtů, včetně sociálního zabezpečení. V roce 2022 nejvíce k růstu příjmů přispěly výnosy z pojistného a daňových příjmů [29, 36].

Obrázek 19 Porovnání skutečných a očekávaných příjmů

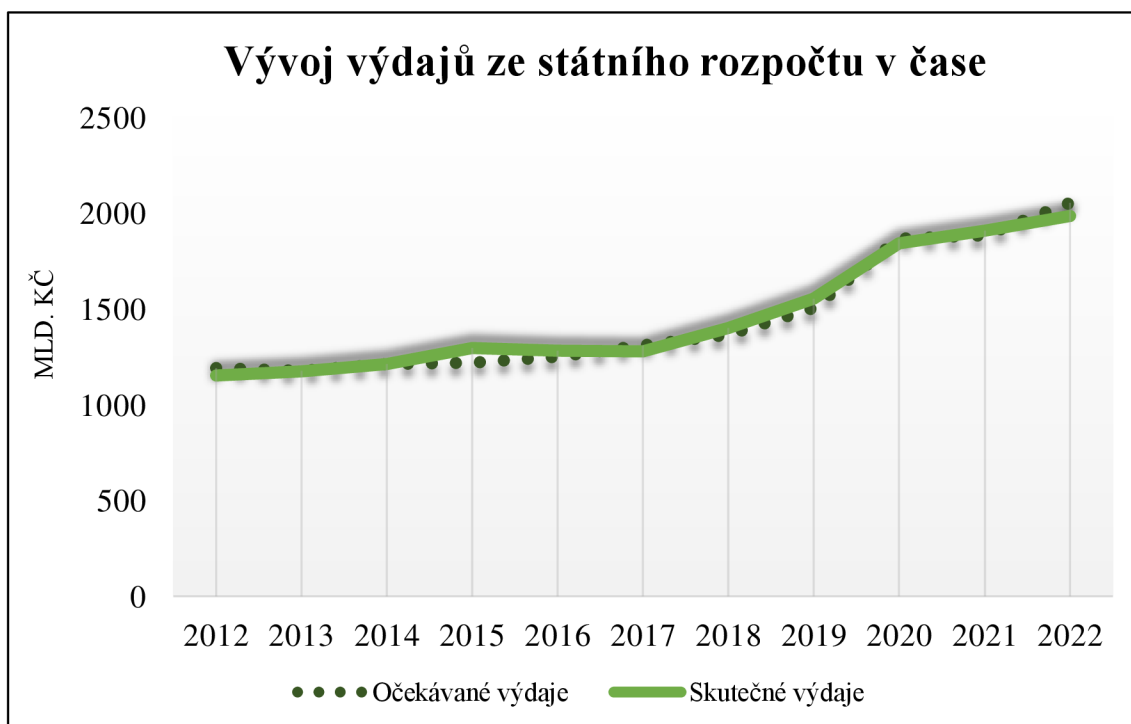

Zdroj: vlastní zpracování ze zdroje [23, 24]

Vývoj výdajů

V období 2012-2022 byly výdaje státního rozpočtu ČR nejvíce ovlivněny v posledních třech letech, tedy od roku 2020 až do roku 2022. Příčinou byla pandemie COVID-19, která od roku 2020 měla výrazný vliv na výdaje státního rozpočtu. Vláda až do roku 2022 musela přijímat mimořádná opatření a alokovat prostředky na podporu zdravotnictví, ekonomiky a sociálních potřeb [34–36].

Obrázek 20 Porovnání skutečných a očekávaných výdajů

Zdroj: vlastní zpracování ze zdroje [23, 24]

4.5 Přebytkový rok 2016

Státního rozpočet v roce 2016 skončilo přebytkem ve výši 61,8 mld. Kč, což proti roku 2015 je lepší výsledek o 124,6 mld. Kč a proti rozpočtu o 131,8 mld. Kč. Přebytku hospodaření bylo naposledy dosaženo v letech 1993–1995, nikdy však nebyl v takové výši jako v roce 2016 [30, 37].

Příjmy rozpočtu

Příjmy státního rozpočtu v roce 2016 se proti skutečnosti, která byla dosažena v roce 2015 zvýšily o 47,1 mld. Kč. Skutečná výše příjmů byla tedy 1281,6 mld. Kč. Nejvíce se na této skutečnosti podílely daňové příjmy, které vykázaly meziroční růst o 44,7 mld. Kč. Rychlejší růst inkasa daní oproti růstu hrubého domácího produktu v loňském roce ukazuje lepší a efektivnější výběr daní. Došlo tako k zvýšení inkasa pojistného na sociální zabezpečení, a to meziročně o 23,7 mld. Kč. K překročení celkových příjmů přispěly i přijaté prostředky z EU, které byly o 64,5 vyšší, než předpokládal rozpočet. Inkaso dosažené pomocí DPH bylo ve výši 245,7 mld. Kč, meziročně bylo inkaso vyšší o 9 mld. Kč. V roce 2016 bylo inkaso DPH pro státní rozpočet negativně ovlivněno změnou rozpočtového určení daní platného od 1.1.2016, kdy došlo k navýšení podílu krajů na celkovém výnosu DPH ze 7,86 % na 8,92 %. Na úrovni veřejných rozpočtů bylo meziročně dosaženo 17,9 mld. Kč.

Naopak pozitivní vliv na inkaso DPH mělo, vedle autonomního růstu spotřeby, hlavně tzv. kontrolní hlášení, které primárně cílí na eliminaci podvodů. V minulosti byly často neoprávněně nárokovány nadměrné odpočty DPH, které meziročně předběžně poklesly o 10 mld. Kč. Nejenže toto hlášení překročilo očekávání pro rok 2016, ale dosáhlo a splnilo cíl pro rok 2017. Plánovaný přínos kontrolního hlášení byl 9 mld. Kč, skutečný efekt podle analýz Ministerstva financí představoval 10–12 mld. Kč. Toto dokazuje, že v rukou Finanční správy se jedná o jednoznačně velice úspěšný nástroj pro boj s daňovými úniky. Kontrolní hlášení vedlo k narovnání ekonomického prostředí a k upevnění daňové disciplíny [30, 37].

Inkaso spotřebních daní dosáhlo 150,3 mld. Kč a představovalo tak meziroční nárůst o 7,4 mld. Kč. Vysoký meziroční růst mělo inkaso spotřební daně z tabákových výrobků, které dosáhlo výše 54,4 mld. Kč a překročilo rozpočet o 2,7 mld. Kč. Důvodem růstu bylo hlavně zvýšení sazeb daně od ledna 2016 a rychle rostoucí spotřební výdaje na tabákové výrobky. Inkaso spotřební daně z minerálních olejů překročilo rozpočtovou výši o 4,9 mld. Kč. Pozitivně se do inkasa promítla vyšší spotřeba daně s relativně nízkými cenami pohonných hmot. Daně z příjmů fyzických osob placené na základě příznání dosáhlo výše 3,5 mld. Kč, což představovalo meziroční růst o 2,2 mld. Kč a také překročení rozpočtu o 1,8 mld. Kč. Pozitivní vývoj tohoto inkasa byl odrazem růstu ekonomiky ČR v období 2015–2016, legislativních změn u poplatníků využívající výdajové paušálu především nižší srovnávací základnou stejného období roku 2015. Inkaso daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti dosáhlo 98,6 mld. Kč, což vedlo k meziročnímu růstu o 7,4 mld. Kč. Vývoj inkasa této daně byl zásadně ovlivněn navýšením mezd zaměstnanců v podnikatelské sféře. Vliv mělo také zvýšení platů zaměstnancům ve veřejném sektoru a dosažení nejvyšší úrovně zaměstnanosti od roku 1993. Negativně se na inkasu projevilo další zvýšení daňového zvýhodnění na druhé a další dítě. Inkaso daní z příjmů právnických osob dosáhlo výše 111,2 mld. Kč, což představovalo meziroční růst o 11,6 mld. Kč. Od vypuknutí krize roku 2008 šlo o nejvyšší inkaso. Celoroční inkaso odráží pokračující dynamiku ekonomiky, ale i efektivnější výběr daně, kdy Finanční správa provedla řadu kontrolních akcí se zaměřením na tzv. převodní ceny. Výsledkem bylo snížení daňové ztráty ve výši 8 mld. Kč [30, 37].

Majetkové daně dosáhly v roce 2016 výše 12,5 mld. Kč, což znamenalo překročení rozpočtu o 2,2 mld. Kč. Na výrazném růstu působila především nízká srovnávací základna roku 2015, kdy se projevily vratky na dani darovací z bezúplatného nabytí emisních povolenek z let 2011 a 2012. Příjmy z pojistného na sociální zabezpečení meziročně vzrostly

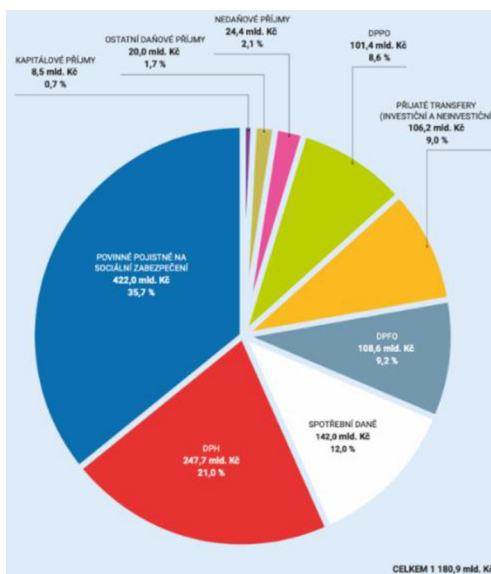
o 23,7 mld. Kč. Růst inkasa vychází z rostoucích příjmů obyvatelstva a vyšší zaměstnanosti. Nedaňové kapitálové příjmy a přijaté transfery byly meziročně nižší o 21,2 mld. Kč [30, 37].

Výdaje rozpočtu

Výdaje státního rozpočtu v roce 2016 byly čerpány v objemu 1219,8 mld. Kč, což oproti roku předešlému (rok 2015) představovalo meziroční pokles o 77,5 mld. Kč. Oproti výdajům uvedených ve schváleném rozpočtu byla dosažena úspora, která činila 31 mld. Kč. Nejvíce činila úspora na běžných výdajích. Přebytkové hospodaření a nízké úrokové sazby vedly k významné úspoře úrokových výdajů související s obsluhou státního dluhu oproti schválenému rozpočtu, a to o částku 11,6 mld. Kč. Meziroční pokles výdajů ovlivnily zejména výdaje na financování společných programů EU a ČR. Tyto výdaje dosáhly výše 54,3 mld. Kč, což bylo meziročně méně o 118 mld. Kč. Největší objem prostředků v rámci běžných výdajů byl vynaložen na sociální dávky, které dosáhly 513,2 mld. Kč, což představovalo meziroční růst o 6,8 mld. Kč, a proti rozpočtu byly nižší o 2,6 mld. Kč. Meziroční růst byl dán především růstem výdajů na důchody. Pojistné na veřejné zdravotní pojištění zaznamenalo meziroční růst o 1,3 mld. Kč, který odrážel zvýšení plateb za státní pojištění v roce 2016. Pozitivní vývoj v oblasti nezaměstnanosti vedl k úspoře proti schválenému rozpočtu ve výši 0,8 mld. Kč. Neinvestiční transfery veřejných rozpočtů územní úrovně vzrostly meziročně o 5,4 mld. Kč a dosáhly tak 122,9 mld. Kč. Na tomto růstu se podílely především převody prostředků na přímé náklady škol zřizovaných obcemi a kraji ve výši 92,2 mld. Kč. Kapitálové výdaje dosáhly v tomto roce 84,7 mld. Kč [30, 37].

Další rok, který dosáhl přebytku po roce 2016, byl rok 2018, tento přebytek činil 2,9 mld. Kč. Oproti roku 2016 je to o 58,8 mld. Kč méně, a proto rok 2016 je mezi lety 2012–2022 rokem, který dosáhl nejvyššího přebytku [30, 37].

Obrázek 21 Schválená struktura příjmů státního rozpočtu pro rok 2016 (v mld. Kč)

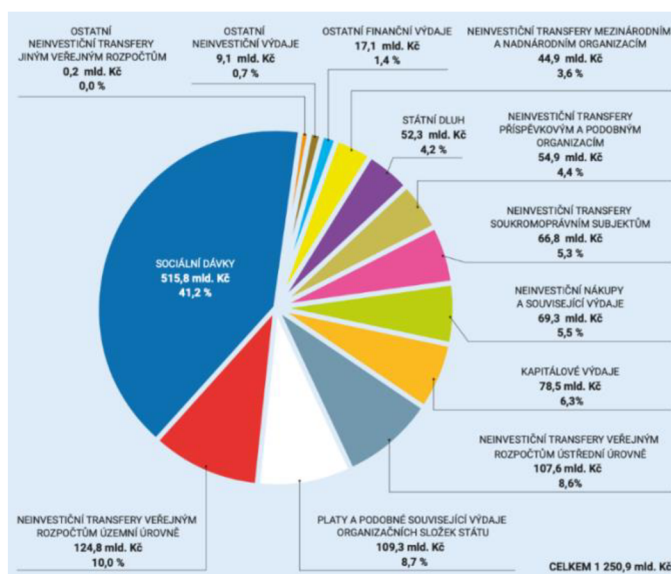

**celkové příjmy státního rozpočtu v %*

Zdroj: [37]

Obrázek 21 ukazuje schválenou strukturu příjmů státního rozpočtu pro rok 2016. Nejvyšší zastoupení v celkovém součtu příjmů má povinné pojistné na sociálním zabezpečení, které tvoří 35,7 %. Druhé nejvyšší zastoupení má v roce 2016 DPH, které tvoří 21 % z celkových příjmů [37].

Obrázek 22 Schválená struktura výdajů státního rozpočtu pro rok 2016 (v mld. Kč)

**celkové výdaje státního rozpočtu v %*

Zdroj: [37]

Obrázek 22 znázorňuje schválenou strukturu výdajů státního rozpočtu pro rok 2016, kde nejvyšší zastoupení mají sociální dávky, které tvoří 41,2 % v celkovém objemu 515,8 mld. Kč. Druhé nejvyšší zastoupení mají neinvestiční transfery veřejných rozpočtů územní úrovně, které dosahují výše 124,8 mld. Kč [37].

4.6 Schodkový rok 2020

Vývoj hospodaření rozpočtu byl v prvních dvou měsících roku pozitivní. Inkaso daní a pojistného převyšovalo předpoklady a pokrývalo tempo růstu běžných výdajů. Ve zbývajících měsících byl tok 2020 oslaben snahou čelit epidemii onemocnění COVID-19. Opatření, která byla přijata na zmírnění dopadů vedla ve svých důsledcích k výrazným propadům daňových příjmů a k nárůstu výdajů zaměřených na pomoc jednotlivcům, firmám a dalším částem veřejných rozpočtů. Za rok 2020 skončilo schválené hospodaření státního rozpočtu deficitem ve výši 367,4 mld. Kč [34, 38].

Příjmy rozpočtu

Za rok 2020 byly příjmy státního rozpočtu ovlivněny propadem ekonomiky doprovázeným poklesem nezaměstnanosti, objemu mezd, odpracovaných hodin a celou další řadou opatření. Meziročně došlo ke snížení příjmů o 3,1 %. Příjmy z Evropské unie a finančních mechanismů vylepšovaly inkaso o 10,4 mld. Kč. Inkaso daně z příjmů fyzických osob placené poplatníky snižuje plošné prominutí červnové zálohy na daň z příjmů fyzických osob a stanovení záloh. U této daně lze z vývoje inkasa na limitovanou daňovou povinnost platit zálohy u subjektů s restrikcemi a krizí dotčených odvětví. Negativní vliv mělo na inkaso opětovné zvýšení limitu pro výdajové paušály na 2 mil. Kč. s účinností od 2019. Pokles objemu mezd, platů a podpora vyplacená formou kompenzačních bonusů v celkové výši 24,4 mld. Kč mají zásadní dopad na inkaso daně z příjmů fyzických osob placené plátcí. Vývoj platů a mezd byl negativně ovlivněn ošetřováním nebo péčí o dítě během uzavřených škol, uzavřenými podniky během nouzového stavu či jejich omezeným provozem a poklesem zaměstnanosti. Inkaso daně z příjmů právnických osob bylo také meziročně výrazně ovlivněno prominutím červnové zálohy na daň z příjmů právnických osob, které mělo dopad 13,5 mld. Kč na státní rozpočet. Velký vliv na inkaso této daně mělo i možností individuálního stanovení odlišných záloh daně. V roce 2020 nebyl institut zpětného uplatnění daňové ztráty téměř využit. Sektory, které byly nejvíce zasaženy krizí a protiepidemickými opatřeními, negenerují obvykle takovou daňovou povinnost, aby byly pravidelnými plátcí záloh. Dopad vývoje ekonomiky na tyto sektory a inkaso daně se promítne plně až ve vyrovnání v roce 2021 [34, 38].

Na inkasu daně z přidané hodnoty se negativně podepsal převážně pokles maloobchodních tržeb. Dále bylo inkaso tlumeno i nižšími sazbami daně u pravidelné hromadné dopravy od února 2019, na teplo a chlad od ledna 2020 a na stravovací služby, další služby a zboží od května 2020. Dopady některých opatření měly také negativní dopad na inkaso této daně, jednalo se zejména o snížení sazby u nájmu, stravovacích, sportovních, kulturních akcí. Pozitivně se na spotřebě domácností projevila masivní státní podpora, zaměřená především na disponibilní příjmy a zaměstnanost. Stejným způsobem, jako inkaso daně z přidané hodnoty, bylo negativně ovlivněno dopady opatření zaváděných k zastavení šíření nákazy onemocnění COVID-19 i inkaso spotřebních daní. Nejvýznamnější dopad na tuto daň byl zaznamenán u daně z minerálních olejů, která činila pokles o 6,9 mld. Kč. Meziroční pokles nastal z důvodu uzavření restaurační zařízení a omezení turistického ruchu v případě inkasa daně z lihu, a to i navzdory zvýšení sazeb daně. Inkaso spotřební daň z tabákových výrobků vzrostlo, a to díky navýšení sazeb spotřební daně o 3,6 mld. Kč, avšak původně odhadovaného navýšení inkasa nebylo dosaženo z důvodů uzavření hranic v první polovině roku [34, 38].

Vývoj příspěvků z pojistného na sociálním zabezpečení meziročně klesl o 2 %, promítla se zde nižší sazba z nemocenského pojištění pro zaměstnavatel z poloviny loňského roku. Inkaso také snížilo prominuté pojistné placené zaměstnavatelem v rámci programu Antivirus C, a to o 13,3 mld. Kč [34, 38].

Výdaje rozpočtu

Celkové výdaje nedosáhly úrovně dané rozpočtem, přesto jejich tempo růstu bylo rekordně vysoké. Meziroční zvýšení bylo o 291,2 mld. Kč. Kompenzace, které byly vyplácené jednotlivcům, firmám, posilování zatíženého sociálního a zdravotního systému, pokračující realizace vládních priorit vedly k meziročnímu růstu běžných a kapitálových výdajů. Významné změny zaznamenaly sociální dávky růstem o 85,2 mld. Kč. Kromě zvýšení důchodů o 33 mld. Kč, které bylo podpořené jednorázovým příspěvkem ve výši 15 mld. Kč, došlo také k nárůstu rodičovského příspěvku o 14,1 mld. Kč a příspěvku na péči o 3,3 mld. Kč. Výrazný růst byl zaznamenán u dávek nemocenského pojištění, kde celková výplata vzrostla o 16,4 mld. Kč. Rozhodující vliv zde mělo navýšení ošetrovného a také zvýšení nemocenských dávek [34, 38].

V průběhu roku 2020 došlo k významnému navýšení běžných transferů podnikatelských subjektů, a to zejména v květnu a červnu, kdy byly v rámci programu Antivirus A i B vydány náhrady mezd v celkovém objemu 23,7 mld. Kč. Navýšení bylo také

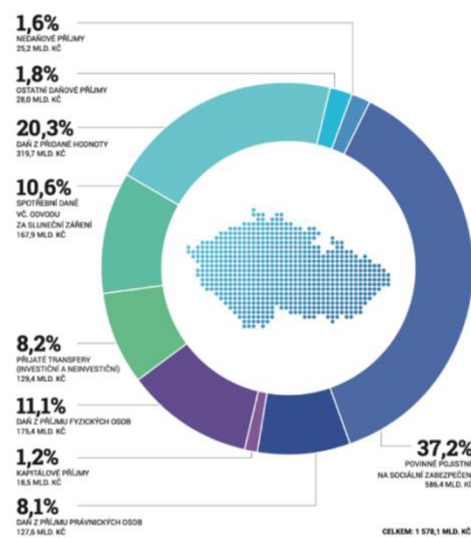
způsobeno výplatou prostředků v rámci programů COVID Nájmené, COVID Ubytování a ošetrovné pro OSVČ. K růstu přispěl vklad 4 mld. Kč do fondu Exportní garanční a pojišťovací společnosti na krytí závazků z poskytovaných záruk. Nemocnice, které jsou obchodními společnostmi a jsou zařazeny také do kategorie běžných transferů podnikatelských subjektů získaly v říjnu zhruba 5 mld. Kč na mimořádné finanční odměny pro zaměstnance [34, 38].

Neinvestiční transfery územních rozpočtů v objemu 40 mld. Kč zahrnují růst platů pedagogických i nepedagogických pracovníků na středních a základních školách o 10 %, posílení finančního zajištění péče a valorizaci příspěvků na výkon státní správy o 0,6 mld. Kč. V srpnu roku 2020 byl vyplácen mimořádný příspěvek obcím na zmírnění dopadů poklesu jejich daňových příjmů [34, 38].

Běžné transfery příspěvkových a podobných organizací v objemu 15 mld. Kč, byly ovlivněny květnovým převodem 6,6 mld. Kč, který byl určený na oddlužení vybraných nemocnic. Růst zaznamenaly transfery a příspěvky směřované vysokým školám a do oblastí výzkumu, vývoje a inovací. Financování běžných výdajů státních fondů narostlo o 15 mld. Kč [34, 38].

Zvýšení měsíčních plateb veřejného zdravotního pojištění na tzv. státní pojištěnce vedly k meziročnímu růstu o 25 mld. Kč. Kapitálové výdaje meziročně vzrostly o 33,5 mld. Kč. Rozhodující roli měly investiční transfery Státního fondu dopravní infrastruktury, které vzrostly o 18,4 mld. Kč [34, 38].

Obrázek 23: Schválená struktura příjmů státního rozpočtu pro rok 2020 (v mld. Kč)

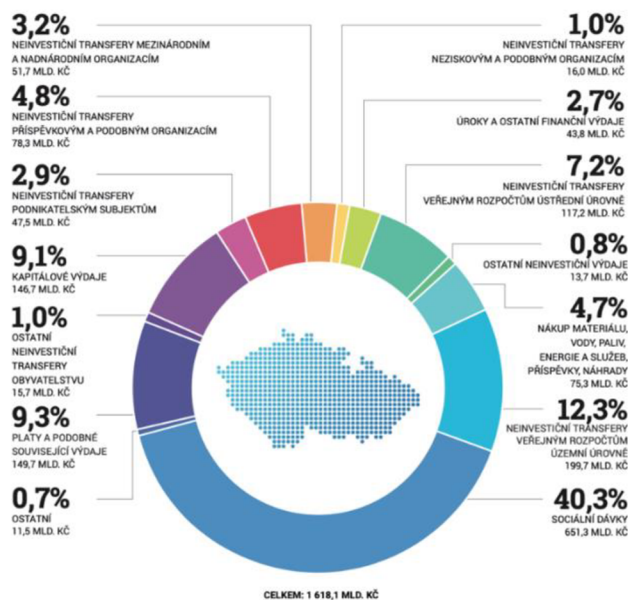

**celkové příjmy státního rozpočtu v %*

Zdroj: [38]

Obrázek 23 ukazuje schválenou strukturu příjmů státního rozpočtu pro rok 2020. Nejvyšší zastoupení v celkovém součtu příjmů má povinné pojistné na sociálním zabezpečení, které v tomto roce dosáhl výše 596,4 mld. Kč. Druhé nejvyšší zastoupení má v roce 2020 DPH, které tvoří 21 % z celkových příjmů v objemu 319,7 mld. Kč [38].

Obrázek 24: Schválená struktura výdajů státního rozpočtu pro rok 2020 (v mld. Kč)

*celkové výdaje státního rozpočtu v %

Zdroj: [38]

Obrázek 24 znázorňuje schválenou strukturu výdajů státního rozpočtu pro rok 2020, kde nejvyšší zastoupení mají sociální dávky v celkovém objemu 651,3 mld. Kč a tvoří 40,3 % z celkových výdajů. Druhé nejvyšší zastoupení mají neinvestiční transfery veřejných rozpočtů územní úrovně, které dosahují výše 124,8 mld. Kč a tvoří 12,3 % z celkových výdajů [38].

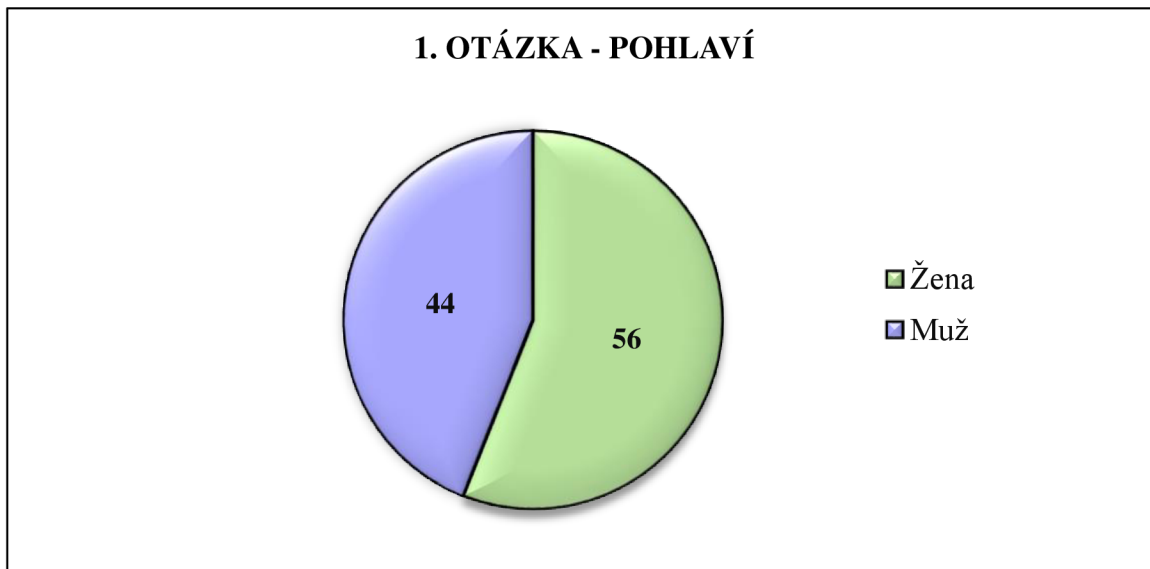
4.7 Dotazníkové šetření

Dotazník, který byl využit v praktické části práce, byl vytvořen autorem a nachází se v příloze. Byly zvoleny otázky, které korespondují s daným tématem. Otázky v dotazníku se týkají veřejných financí, převážně jsou orientovány na státní dluh a jeho znalost.

1. otázka – Pohlaví

- žena (56 odpovědí)
- muž (44 odpovědí)
- nechci uvádět

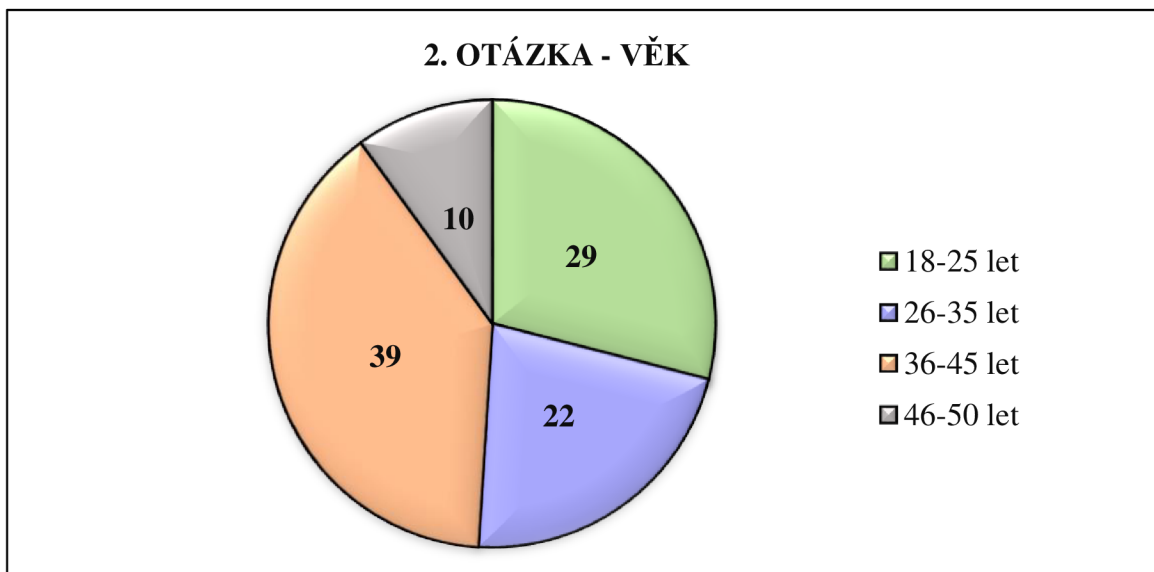
V rámci první otázky, která byla položena na pohlaví respondenta, lze zhodnotit rozložení respondentů podle pohlaví. Na dotazník odpovědělo 56 žen a 44 mužů. Převažoval zde tedy počet žen nad muži.

2. otázka – Věk

- a) 18–25 let (29 odpovědí)
- b) 26–35 let (22 odpovědí)
- c) 36–45 let (39 odpovědí)
- d) 46–50 let (10 odpovědí)

Druhá otázka byla položena na věk respondentů, kde lze sledovat, zda se jednotlivé věkové skupiny vyskytovaly v podobném poměru nebo zda byly některé skupiny více zastoupené než jiné. Z výsledků je patrné, že největší skupinu respondentů tvoří lidé ve věku 36–45 let, a to se 39 odpověďmi. Na druhém místě jsou respondenti ve věkové skupině 18–25 let s 29 odpověďmi, následováni respondenty ve věku 26–35 let s 22 odpověďmi. Nejméně odpovědí bylo zaznamenáno v kategorii 46–50 s pouhými 10 odpověďmi.

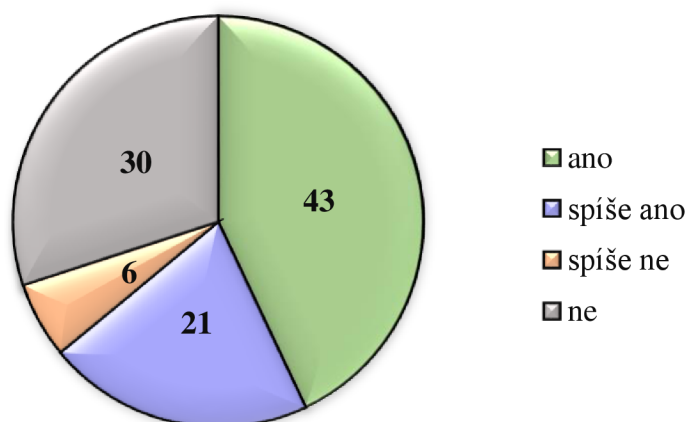
3. otázka – Zajímáte se o problematiku veřejných financí?

- a) ano (43 odpovědí)
- b) spíše ano (21 odpovědí)
- c) spíše ne (6 odpovědí)
- d) ne (30 odpovědí)

Třetí otázka byla položena na zájem respondentů o veřejné finance. Tato otázka umožňuje zhodnotit zájem respondentů o téma, kterého se týká dotazník. V závislosti na tom, jak bude vysoký zájem, lze posoudit, jaká část populace je na dané téma citlivá a jaký může mít dotazník vliv na zlepšení povědomí o tématu.

Z výsledků je patrné, že celkově 43 respondentů odpovědělo „ano“, což naznačuje, že v této otázce projevují zájem o veřejné finance. Možnost b) tedy „spíše ano“ uvedlo 21 respondentů, zatímco možnost „spíše ne“ označilo 6 respondentů. Na druhou stranu je také patrné, že 30 respondentů odpovědělo „ne“, což naznačuje, že o tuto problematiku nemají zájem. Ukázalo se, že více jak polovina dotázaných respondentů se zajímá o problematiku veřejných financí.

3. OTÁZKA - ZAJÍMÁTE SE O PROBLEMATIKU VEŘEJNÝCH FINANČÍ?

4. otázka – V jakém roce mezi lety 2012-2022, si myslíte, že byl státní dluh v ČR nejvyšší?

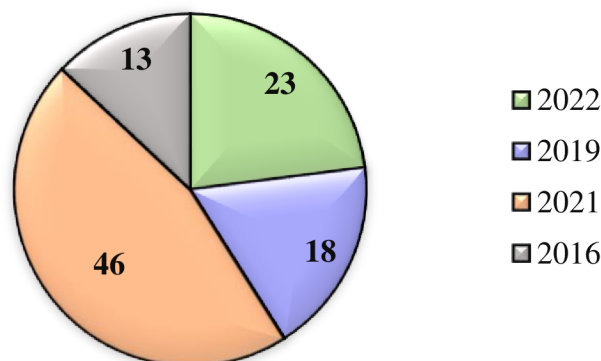
- a) 2022 (23 odpovědí)
- b) 2019 (18 odpovědí)
- c) 2021 (46 odpovědí)
- d) 2016 (13 odpovědí)

Výsledky této otázky ukazují, že největší počet respondentů v počtu 46 odpovědělo, že státní dluh byl nejvyšší v roce 2021. Tato odpověď tvoří více než 45 % z celkového počtu respondentů a zároveň se jedná o nejvyšší počet odpovědí pro jednu z nabízených možností. Další nejčastěji zvolenou možností byl rok 2022, který vybralo 23 respondentů. To znamená, že tato odpověď tvořila přibližně 23 % z celkového počtu respondentů. Na třetím místě se umístil rok 2019, který vybralo 18 respondentů. Naopak nejméně respondentů si vybralo možnost 2016, což odpovídá zhruba 13 % z celkového počtu respondentů.

Skutečná data ukazují, že nejvyšší státní dluh v České republice byl skutečně v roce 2021. V tomto roce dosáhl dluh rekordní hodnoty 420 mld. Kč.

Celkově lze říci, že většina respondentů správně rozpoznala rok s nejvyšším státním dluhem, což svědčí o vysoké informovanosti dotazovaných v této oblasti.

4. OTÁZKA - V JAKÉM ROCE MEZI LETY 2012-2022, SI MYSLÍTE, ŽE BYL STÁTNÍ DLUH V ČR NEJVYŠŠÍ?

5. otázka – V jakém roce mezi lety 2012-2022, byl naopak státní dluh v ČR nejnižší?

- a) 2018 (20 odpovědí)
- b) 2020 (18 odpovědí)
- c) 2013 (34 odpovědí)
- d) 2016 (28 odpovědí)

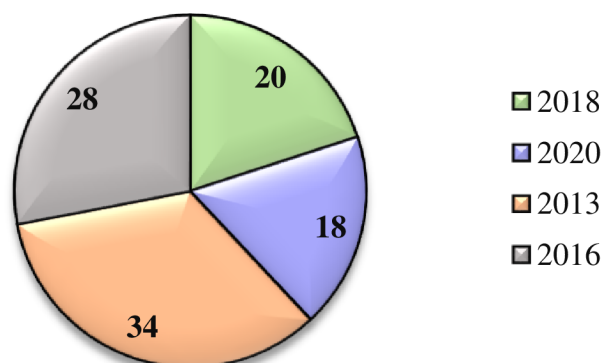
U této otázky zvolilo nejvíce respondentů možnost třetí, tedy rok 2013. Dohromady 34 dotázaných si tedy myslí, že rok s nejnižším státním dluhem ČR je rok 2013. Další významný počet respondentů vybralo správnou odpověď, kterou byl rok 2016. Tuto možnost vybralo 28 tázaných. Odpověď 2018 označilo 20 respondentů a 2020 označilo pouze 18 dotázaných.

Výsledky ukazují, že přibližně třetina respondentů se zmýlila a vybrala nesprávnou odpověď. Zároveň je však pozitivní, že přibližně stejný počet respondentů, tedy 28 % dokázalo správně odpovědět a identifikovali rok s nejnižším státním dluhem.

Rok 2016 podle skutečných statistik opravdu dosáhl nejnižšího státního dluhu v období od roku 2012 až do roku 2022. Dokonce byl rokem s nejvyšším přebytkem v celkovém objemu 62 mld. Kč.

Celkově lze tedy říci, že na tuto otázku odpovídali relativně úspěšně. Odpovědi se rozdělily do dvou skupin, přičemž každá obsahovala přibližně stejný počet respondentů. Je však nutné zdůraznit, že více než třetina respondentů vybrala nesprávnou odpověď, což může být výsledkem nedostatečného podvědomí o této problematice.

**5. OTÁZKA - V JAKÉM ROCE MEZI LETY 2012-2022, BYL
NAOPAK STÁTNÍ DLUH V ČR NEJNIŽŠÍ?**

6. otázka – Který stát dosahuje nejvyššího státního dluhu?

- a) ČR (6 odpovědí)
- b) Francie (23 odpovědí)
- c) USA (32 odpovědí)
- d) Rusko (39 odpovědí)

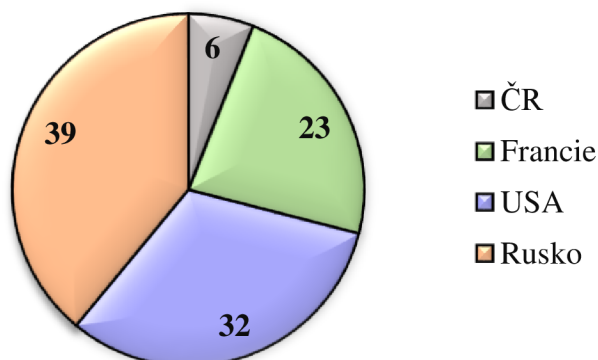
V poslední otázce byli respondenti v rámci dotazníkového šetření vyzváni k určení státu, který dosahuje nejvyššího státního dluhu.

Výsledky ukazují, že nejvíce respondentů, a to 39 označilo možnost Rusko jako stát s nejvyšším státním dluhem. Toto zjištění je však v rozporu s oficiálními statistikami, podle kterých Rusko aktuálně drží 24. pozici nejvyššího státního dluhu na světě.

Správnou odpovědí na otázku je USA, jak správně označilo 32 tázaných. Více jak čtvrtina respondentů označila Francii jako zemi s nejvyšším státním dluhem, která v současné době je na 3. místě v celkovém porovnání zemí světa. Tuto možnost označilo 23 respondentů. Nejnižší počet respondentů, a to 6 vybralo možnost ČR.

Celkově lze tedy říci, že respondentům se v této otázce nepodařilo správně určit stát s nejvyšším státním dluhem. Zvláště vysoký počet respondentů, kteří vybrali Rusko jako správnou odpověď, ukazuje, že informace o státním dluhu mohou být pro běžné lidi matoucí a mělo by být žádoucí vzdělávat veřejnost v této oblasti.

6. OTÁZKA - KTERÝ STÁT DOSAHUJE NEJVYŠŠÍHO STÁTNÍHO DLUHU?

Závěrečné shrnutí dotazníku

Pomocí dotazníkového šetření se podařilo sesbírat a vyhodnotit odpovědi od 100 respondentů. Struktura dotázaných byla v podobě 56 žen a 44 mužů. Nejvíce respondentů se objevilo ve věkové skupině 39–45 let, zatímco nejméně odpovědí bylo v kategorii 46–50 let. V otázce číslo 3, „Zájem o veřejné finance“, odpovědělo celkově 64 respondentů ano nebo spíše ano, zatímco 36 respondentů uvedlo, že se o tuto problematiku příliš nezajímá. V následujících třech otázkách, které obsahovaly konkrétní znalosti státního dluhu, odpověděli respondenti nesprávně celkově na dvě z těchto otázek.

V závěru tedy dotazník ukázal, že více než polovina respondentů se zajímá o problematiku veřejných financí, avšak mají určité mezery mezi svými znalostmi. Dotazník a samotná práce tedy může být přínosná pro zlepšení povědomí o této problematice v populaci.

4.8 Statistické šetření

V praktické části této práce bylo provedeno následně také statistické hodnocení. Pro toto hodnocení byla využita data získána z dotazníkového šetření, kdy respondenti odpovídali na otázky, které se týkaly veřejných financí. Jednalo se zejména o znalosti problematiky státního dluhu. Statistické vyhodnocení bylo zaměřeno především na otázku číslo tři, která byla položena na zájem respondentů o veřejné finance, dále na otázku číslo 5, která se ptala na rok s nejnižším státním dluhem a otázku číslo 6, která se respondentů ptala na stát s nejvyšším státním dluhem.

Statistické vyhodnocení probíhalo v programu R-Studio, kdy prostřednictvím Pearsonova chí-kvadrát testu a Fisherova exaktního testu byly získány výsledky. Hlavní

výzkumnou otázkou bylo, zda je rozdíl mezi skupinou, která projevila zájem o veřejné finance, ale odpověděla chybně na otázku 5 a 6 a skupinou, která zájem neprojevila a odpověděla také chybně na otázku 5 nebo 6.

Oba provedené testy došly k závěru, že není statisticky významný rozdíl v chybovosti odpovědí. Tedy mezi skupinou, která si myslela že rozumí dané problematice a ta která si myslela že dané problematice nerozumí. V závěru je možné zhodnotit, že poměr chybovosti je u obou skupin respondentů totožný. Důkazem našeho závěru může být i výsledná hodnota p. Hodnota p v této práci vyšla větší než 0,05, a proto lze hodnotit výsledek mezi odpověďmi jako statisticky nevýznamný.

Obrázek 25 Pearsonův chí-kvadrát test

```
##  
## Pearson's Chi-squared test with Yates' continuity correction  
##  
## data: ct_1  
## X-squared = 1.4331, df = 1, p-value = 0.2313
```

Zdroj: vlastní zpracování v programu R-Studio

Obrázek 26 Fisherův exaktní test

```
##  
## Fisher's Exact Test for Count Data  
##  
## data: ct_1  
## p-value = 0.172  
## alternative hypothesis: true odds ratio is not equal to 1  
## 95 percent confidence interval:  
## 0.7059413 6.3458775  
## sample estimates:  
## odds ratio  
## 2.009629
```

Zdroj: vlastní zpracování v programu R-Studio

5 Výsledky a diskuse

Tato práce se zabývá veřejnými financemi v České republice. Především je zaměřena na příjmy, výdaje a saldo státního rozpočtu. V teoretické části jsou objasněny základní pojmy, které se týkají veřejných financí.

Praktická část obsahuje vývoj příjmů, výdajů a státního dluhu veřejných financí, který je zobrazen v tabulkách v mld. Kč a následně je více rozepsán od roku 2012 do roku 2022. Blíže je představen rok 2016. V tomto roce stát zaznamenal přebytek, který dosáhl výše 61,8 mld. Kč, což oproti roku 2015 je výsledek lepší o 124,6 mld. Kč. Před rokem 2016 bylo naposledy dosaženo přebytku hospodaření v letech 1993–1995. Blíže je představen i rok 2020, ve kterém bylo naopak dosaženo velkého státního dluhu z důvodu snahy čelit epidemii COVID-19. Přijatá opatření na zmírnění dopadů vedla ve svých důsledcích k výrazným propadům daňových příjmů a k nárůstu výdajů zaměřených na pomoc jednotlivcům, firmám a dalším částem veřejných rozpočtů. Výše deficitu, kterého bylo dosaženo v roce 2020 je 367,5 mld. Kč.

V rámci praktické části bylo také provedeno dotazníkové šetření, ve kterém se podařilo sesbírat a vyhodnotit odpovědi od 100 respondentů ve věku 18–50 let. Respondentům bylo položeno šest otázek. První otázka se týkala pohlaví respondentů a druhá jejich věku. Struktura dotazovaných dle pohlaví byla vyhodnocena v počtu 44 mužů a 56 žen. Největší zastoupení měla věková skupina 39–45 let, zatímco nejméně odpovědí bylo v kategorii 46–50 let. Otázka třetí byla položena na zájem o veřejné finance, kde odpovědělo 64 respondentů ano nebo spíše ano, což ukazuje, že více jak polovina dotázaných se zajímá o problematiku veřejných financí. Na otázku č.4, která se ptala na rok s nejvyšším státním dluhem, vybrali respondenti z nabízených možností správnou odpověď, a to rok 2021. Naopak v následující otázce č.5, která se ptala na rok s nejnižším státním dluhem odpovídali respondenti nesprávně, a to rok 2013. Tuto možnost zvolilo celkově 34 respondentů. Správnou možnost, kterou byl rok 2016 označilo celkem 28 respondentů. Poslední otázka se zaměřila na stát s nejvyšším státním dluhem. V této otázce odpovědělo 39 respondentů opět nesprávně, kdy zvolili možnost odpovědi (Rusko). Správnou možnost (USA) označilo 32 dotázaných.

Dotazníkové šetření tedy ukázalo, že se více jak polovina dotázaných respondentů zajímá o veřejné finance, avšak mají určité mezery ve svých znalostech, a proto tato práce může být přínosná pro zlepšení povědomí o problematice veřejných financí v ČR.

V této části bakalářské práce bylo následně provedeno i statistické hodnocení, kdy byla využita data získána z dotazníkového šetření. Statistické hodnocení bylo zaměřeno především na otázku číslo tři, která byla položena na zájem respondentů o veřejné finance, dále na otázku číslo 5, která se ptala na rok s nejnižším státním dluhem a otázku číslo 6, která se respondentů ptala na stát s nejvyšším státním dluhem.

Statistické šetření probíhalo v programu R-Studio, kdy prostřednictvím Pearsonova chí-kvadrát testu a Fisherova exaktního testu byly získány výsledky. Hlavní výzkumnou otázkou tohoto hodnocení bylo, zda je rozdíl mezi skupinou, která projevila zájem o veřejné finance, ale odpověděla chybně na otázku 5 a 6 a skupinou, která zájem neprojevila a odpověděla také chybně na otázku 5 nebo 6. Oba testy použité v rámci tohoto šetření došly k závěru, že není statisticky významný rozdíl mezi těmito skupinami.

6 Závěr

Veřejné finance tvoří základ našeho každodenního života a mají klíčový vliv na fungování státu. Tato bakalářská práce poskytuje komplexní pohled na systém veřejných financí v České republice s důrazem na státní rozpočet. Teoretická část práce se zaměřuje na vysvětlení jednotlivých pojmů v oblasti veřejných financí.

Analýza státního rozpočtu v období od roku 2012 do roku 2022, která je součástí praktické části práce, odhalila dynamiku a vývoj veřejných financí v různých letech. Ve sledovaném období dosáhl státní rozpočet dvakrát přebytku, a to v roce 2016 a 2018. Blíže rozepsán je rok 2016, který dosáhl nejvyššího přebytku od roku 1995 a nic na této skutečnosti nezměnil ani přebytek v roce 2018. Naopak nejvyšší schodek byl dosažen v letech 2020-2022. V období těchto tří let měla na státní rozpočet významný vliv pandemie COVID-19. Tato globální krize výrazně ovlivnila nejen životy občanů, ale také způsobila zásadní změny v ekonomice a veřejných financích. Zvýšené výdaje spojené s ochranou veřejného zdraví, ekonomickou podporou a dalšími opatřeními, které přijímala vláda pro zmírnění dopadů pandemie vedly k většímu schodku veřejných financí.

Dotazníkové šetření ukazuje důležitost této práce, kdy respondenti ve dvou otázkách ze tří, které byly položeny v rámci znalosti státního dluhu odpověděli nesprávně, a tím potvrdily mezery mezi znalostmi této problematiky. Tato práce jim poskytuje přehled pro zlepšení povědomí o vývoji příjmů, výdajů a dluhu státního rozpočtu.

Šetření provedené v rámci statistiky v programu R-Studio pomocí Pearsonova chí-kvadrát testu a Fisherova exaktního testu v vyhodnotilo, že není statisticky významný rozdíl mezi skupinou, která projevila zájem o veřejné finance a skupinou, která zájem neprojevila. U obou skupin je tedy poměr chybovosti stejný.

V souvislosti s hodnocením systému veřejných financí je třeba zmínit nejen období COVID-19, které otřásl státním rozpočtem, ale i problém korupce. Podle nejnovějších informací uniká díky korupci z českých veřejných financí až 80 miliard korun ročně. Vláda se snaží bojovat proti korupci prostřednictvím řady opatření, jako je například vytvoření Národního úřadu pro odhalování korupce, vyšetřování a stíhání organizovaného zločinu, nebo zavedení povinnosti oznámit podezření z trestného činu ve veřejné správě. Nicméně výše uvedené číslo ukazuje, že boj proti korupci v České republice stále není efektivní a významná část veřejných financí stále uniká do nezákonných kruhů.

Při shrnutí informací a poznatků z této bakalářské práce lze konstatovat, že na systém veřejných financí a jeho podobu, má významný vliv i výkonnost samotné ekonomiky.

Zvyšování rozpočtových příjmů pomocí pouhého zvýšení daní, které by byly dále přerozdělovány na financování jednotlivých činností veřejného sektoru je pouze krajním řešením. Důraz by měl být kladen především na efektivitu výdajů a přiměřené alokování finančních prostředků na základě potřeb jednotlivých oblastí. Z důvodu udržení tradice solidarity a rovnosti, která by mohla být při přílišném zvyšování daní ohrožena, hledat kompromisy mezi výdaji a příjmy a zajistit tak udržitelnost a stabilitu veřejných financí i pro budoucí generace.

7 Seznam použité literatury

- [1] MATEMATICKÁ BIOLOGIE. Fisherův exaktní test. *Matematická biologie*. <https://portal.matematickabiologie.cz/index.php?pg=aplikovana-analyza-klinickyh-a-biologickyh-dat--analyza-a-management-dat-pro-zdravotnicke-obory--testovani-hypotez-o-kvalitativnich-promennych--fisheruv-exaktni-test>.
- [2] MATEMATICKÁ BIOLOGIE. Testování nezávislosti (Pearsonův chí-kvadrát test). *Matematická biologie* [online]. Dostupné z: <https://portal.matematickabiologie.cz/index.php?pg=aplikovana-analyza-klinickyh-a-biologickyh-dat--analyza-a-management-dat-pro-zdravotnicke-obory--testovani-hypotez-o-kvalitativnich-promennych--analyza-kontingencnich-tabulek--testovani-nezavislosti-pearsonuv-chi-kvadrat-test>
- [3] MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL. *Veřejné finance v teorii a praxi*. První vydání. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5561-8.
- [4] NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁ RADA. Vše o veřejných financích. *Národní rozpočtová rada* [online]. Dostupné z: <https://www.rozpoctovarada.cz/o-verejnych-financich/vse-o-verejnych-financich/>
- [5] NAHODIL, František. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-162-5.
- [6] DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C.H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-075-1.
- [7] OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3228-2.
- [8] PEKOVÁ, Jitka, Marek JETMAR a Petr TOTH. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-209-4.
- [9] OPLETALOVÁ, Alena a Ivo SVOBODA. *Veřejná správa a finance: vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007. ISBN 978-80-87071-33-5.
- [10] STIGLITZ, Joseph E., Ondřej SCHNEIDER a Tomáš JELÍNEK. *Ekonomie veřejného sektoru*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1997. ISBN 978-80-7169-454-0.
- [11] JACKSON, P. M. a C. V. BROWN. *Ekonomie veřejného sektoru*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 978-80-86432-09-0.
- [12] PIGOU, A. C., Nahid ASLANBEIGUI a Guy OAKES. *The economics of welfare*. Fourth edition. Houndmills, Basingstoke, Hampshire ; New York: Palgrave Macmillan,

2013. Palgrave classics in economics. ISBN 978-0-230-24931-8.
- [13] SAMUELSON, Paul Anthony, William D. NORDHAUS a Michal MEJSTRÍK. *Ekonomie*. 2. vyd. Praha: Svoboda, 1995. ISBN 978-80-205-0494-4.
- [14] HAMERNÍKOVÁ, Bojka. *Veřejné finance: vybrané problémy*. První vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-577-2.
- [15] ČESKÁ TERMINOLOGICKÁ DATABÁZE KNIHOVNICTVÍ A INFORMAČNÍ VĚDY (TDKIV). Informační asymetrie. *Národní knihovna* [online]. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/publ/ktd/00000/31/000003178.htm>
- [16] ARROW, Kenneth Joseph. *Social choice and individual values*. 2. ed., [18. print.]. New Haven: Yale Univ. Press, 1985. Monograph / Cowles Foundation for Research and Economics, 12. ISBN 978-0-300-01363-4.
- [17] DOWNS, Anthony a Anthony DOWNS. *Political theory and public choice*. Cheltenham, U.K. ; Northampton, Mass: E. Elgar, 1998. Selected essays of Anthony Downs, v. 1. ISBN 978-1-85898-733-0.
- [18] PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-698-1.
- [19] HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-497-0.
- [20] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Státní rozpočet 2022 v kostce*. B.m.: Ministerstvo financí. 2022
- [21] NAHODIL, František. *Veřejná správa a financování veřejného sektoru*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-536-4.
- [22] ÚŘAD NÁRODNÍ ROZPOČTOVÉ RADY a Pavel MORDA. *Vývoj státního dluhu České republiky (2. aktualizované vydání)*. B.m.: Úřad Národní rozpočtové rady. 2022
- [23] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Český statistický úřad. *Český statistický úřad* [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/domov>
- [24] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Ministerstvo financí České republiky. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz>
- [25] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Schodek státního rozpočtu se meziročně snížil o více než 40 mld. Kč. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2013. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2013/schodek-sr-se-mezirocne-snizil-8475>
- [26] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Výsledky pokladního plnění státního rozpočtu ČR

- za rok 2011. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2012. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2012/2012-01-30-tiskova-zprava-5147-5147>
- [27] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Výsledek hospodaření státního rozpočtu nejlepší od roku 2008. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2014. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2014/vysledek-hosp-statniho-rozpocet-od-r2008-16289>
- [28] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Schodek státního rozpočtu za rok 2014 je o 34 mld. nižší než plánovaný. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2015. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2015/pokladni-plneni-statniho-rozpocet-cr-20131>
- [29] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Schodek státního rozpočtu za rok 2015 je o 37 mld. nižší než plánovaný. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/schodek-statniho-rozpocet-za-rok-2015-je-23541>
- [30] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Stát v roce 2016 hospodařil s rekordním přebytkem 62 mld. Kč. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2017. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2017/stat-v-roce-2016-hospodaril-s-rekordnim-27109>
- [31] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Stát loni hospodařil s druhým nejlepším výsledkem od roku 1997, schodek dosáhl 6,2 mld. Kč. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2018/pokladni-plneni-sr-leden-listopad-2017-30618>
- [32] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Stát v roce 2018 hospodařil s přebytkem 2,9 miliardy korun. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2019/pokladni-plneni-sr-33898>
- [33] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Výsledek hospodaření státního rozpočtu v roce 2019 je o 11,5 mld. lepší než očekávání. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2020/pokladni-plneni-sr-37026>
- [34] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Plnění státního rozpočtu ČR za leden až prosinec 2020. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2021. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/pokladni-plneni-sr-40434>

- [35] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Plnění státního rozpočtu ČR za prosinec 2021. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2022. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2022/pokladni-plneni-sr-44160>
- [36] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Plnění státního rozpočtu ČR za prosinec 2022. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2023/pokladni-plneni-sr-49823>
- [37] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Státní rozpočet 2016 v kostce: kapesní příručka Ministerstva financí ČR* [online]. B.m.: Ministerstvo financí. 2016. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Informacni-letak_2016_Statni-rozpocet-v-kostce.pdf
- [38] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Státní rozpočet 2020 v kostce: kapesní příručka Ministerstva financí ČR* [online]. B.m.: Ministerstvo financí. 2020. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Informacni-letak_2020_Statni-rozpocet-v-kostce.pdf

8 Seznam obrázků

Obrázek 1 Rozhodování jedince	21
Obrázek 2 Konsensuální hlasování.....	22
Obrázek 3 Většinové hlasování	23
Obrázek 4 Niskanenův model.....	24
Obrázek 5 Schválená struktura příjmů SR v roce 2022 (v mld. Kč)	26
Obrázek 6 Schválená struktura výdajů v roce 2022 (v mld. Kč).....	27
Obrázek 7 Porovnání roku 2011 a 2012	32
Obrázek 8 Porovnání roku 2012 a 2013	33
Obrázek 9 Porovnání roku 2013 a 2014	35
Obrázek 10 Porovnání roku 2014 a 2015	37
Obrázek 11 Porovnání roku 2015 a 2016	38
Obrázek 12 Porovnání roku 2016 a 2017	39
Obrázek 13 Porovnání roku 2017 a 2018	41
Obrázek 14 Porovnání roku 2018 a 2019	42
Obrázek 15 Porovnání roku 2019 a 2020	43
Obrázek 16 Porovnání roku 2020 a 2021	45
Obrázek 17 Porovnání roku 2021 a 2022	46
Obrázek 18 Vývoj salda od roku 2012 do roku 2022	47
Obrázek 19 Vývoj příjmů do státního rozpočtu v čase.....	48
Obrázek 20 Vývoj výdajů ze státního rozpočtu v čase.....	49
Obrázek 21: Schválená struktura příjmů státního rozpočtu pro rok 2016 (v mld. Kč).....	52
Obrázek 22: Schválená struktura výdajů státního rozpočtu pro rok 2016 (v mld. Kč)	52
Obrázek 23: Schválená struktura příjmů státního rozpočtu pro rok 2020 (v mld. Kč).....	55
Obrázek 24: Schválená struktura výdajů státního rozpočtu pro rok 2020 (v mld. Kč)	56
Obrázek 25 Pearsonův exaktní test.....	63
Obrázek 26 Fisherův exaktní test.....	63

9 Seznam tabulek

Tabulka 1 Skutečné hospodaření státního rozpočtu v období 2012-2022 (v mld. Kč)30

10 Přílohy

Dotazník

1. Pohlaví?
 - a) žena
 - b) muž
 - c) nechci uvádět
2. Věk?
 - a) 18-25 let
 - b) 26-35 let
 - c) 36-45 let
 - d) 46-50 let
3. Zajímáte se o problematiku veřejných financí?
 - a) ano
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne
4. V jakém roce mezi lety 2012-2022, si myslíte, že byl státní dluh v ČR nejvyšší?
 - a) 2022
 - b) 2019
 - c) 2021
 - d) 2016
5. V jakém roce mezi lety 2012-2022, byl naopak státní dluh v ČR nejnižší?
 - a) 2018
 - b) 2020
 - c) 2013
 - d) 2016
6. Který stát dosahuje nejvyššího státního dluhu?
 - a) ČR
 - b) Francie
 - c) USA
 - d) Rusko